Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Augustini Dathi Senensis De variis loquendi figuris, sive de modo scribendi, ad Andream Senensem, isagogius libellus,

https://hdl.handle.net/1874/379831

Aevum vetus.
Scriptores latini.
N°. 48

K 3 Pl F
N°1.

Hs.
3 F 1

920 (*Lat. 48.*) *Charta. 4°. 110 pp. Saec. XVIII.*

Aug. Dathus Senensis, De variis loquendi figuris sive de modo scribendi libellus, pag. 1—62.

Elegia ad Sodales, pag. 63.

Παραινέσεις καὶ Ὑποθῆκαι πλεῖστα τῆς ἁγίας γραφῆς περὶ τοῦ τῶν νέων καθήκοντος (Graece et Latine, 1752), pag. 64—110.

Augustini Dathi
Senensis
de
Variis loquendi Figuris, sive de
modo scribendi, ad Andream
Senensem, Isagogicus
Libellus.

Clariſſimi ac praeſtantiſſimi Philoſophiae Doctoris Auguſtini Dathi Senenſis de Variis loquendi figuris. ſiue de modo ſcribendi ad Andream Senenſem Iſagogicus Libellus incipit.

Si quis id operis diligens examinator inſpiciat, hoc mente ſecum facile cogitabit; quod non parum in ſe habet fructus copia dicendi et commoditas orationis: ſi recta intelligentia ac determinata animi moderatione gubernetur.

Quas ob res, illa, quae ceteri inanis arrogantiae cauſa ſibi aſſumſere, reliquimus. Nam illi ne parum, ſed multa, ſciſſe viderentur, ea conquiſiuerunt, quae nihil ad propoſitum attinebant, vt ars difficilior cognitu putaretur. Nos vero ea, quae ad rationem dicendi pertinere videbantur ſumſimus. Non enim ſpe quaeſtus aut gloriae moti ad ſcribendum venimus: ſed vt induſtria noſtra ſtudioſorum voluntatibus morem geramus. Nunc ne nimium fumatur oratio longa, de re dicere incipiemus. Sed id vnum ſtudioſos monuerimus, artem ſine aſſiduitate dicendi non multum iuuare. vt intelligant

gant hanc rationem praeceptionis ad exercitatio-
nem accommodari oportere. Tribus enim hanc ar-
tem consequi poterimus, Arte, Imitatione, et Exer-
citatione.

Exercitatio est assiduus usus consuetudoque dicendi.

Imitatio est, qua impellimur diligenti cum ratione,
vt aliquantum in dicendo similes esse valeamus.

Ars est praeceptio, quae dat certam viam rationem,
que dicendi.

Ideoque praesens opusculum in binas partes haud in-
iuria diuisum esse videtur. cui prima pars, quemad-
modum Grammatica oratio quaenuis, naturali ordine
structa exacte, perpolite, eleganter et confici et com-
poni debeat, luce clarius edocebit, quibusdam dicti-
onibus ac orationibus adiectis, quae apud Marcum
Tullium, ceterosque maiores nostros eloquentia con-
fertos magis vsurpatae fuere. vt quidnam signifi-
cent, quoue pacto in orationibus et epistolis lo-
cari debeant, dilucide cuique clarescat.

Deinde eadem in parte colores, et verborum, et
sententiarum frequentius vsu venientes adiungen-
tur, quibus sine eloquentissimus euadere potest
nullus.

Secunda huius opusculi pars aliquid non minus
oratori necessarium ac conducens continebit: quo
videlicet modo dictaminum partes distinguantur,
quid persequendum vitandumue in eis sit; quoue
more pronte et facile formari possint clare
patebit.

His partibus binis absolutis, quilibet eis eru-
ditus,

ditus, si exercitationi materiam accommodarit, cuique volet, epistolam pulcerrimam conficere posse fese, non fiet facillime.

Praeterea ne Rhetorices dignitatem et excellentiam silentio praetereamus, Marci Ciceronis testimonium afferamus in primo de Oratore ita inquientis. Quid est enim tam admirabile, quam ex infinita multitudine hominum unum existere, qui id, quod omnibus natura datum sit, vel solus, vel cum perpaucis, facere possit. aut tam iucundum cognitu atque auditu, quam ex sapientissimis sententiis gravibusque verbis exornata oratio atque polita, aut quid esse potest in otio iucundius, quam sermo facetus, et nulla in re rudis. Hoc enim uno praestamus vel maxime feris, qui colloquimur inter nos, et exprimere sensa possumus. Ob quam rem quis hoc iure miretur, summeque in eo laborandum esse arbitretur, ut quo uno homines maxime bestiis praestent, in hoc hominibus ipsis antecellant arte et usu, qui omnia magistrorum praecepta superat. At ne plura (quae paene sunt innumerabilia) consectemur, breui comprehendamus. Sic enim statuimus perfecti oratoris moderatione et sapientia, non solum ipsius dignitatem, sed et priuatorum, et plurimorum, et uniuersae reipublicae salutem maxime contineri.

Qua de causa pergite, ut facitis, adolescentuli, atque in id studium, in quo estis, incumbite. ut et vobis honori, et amicis utilitati, totique rei publicae emolumento esse possitis.

Primae

Primae siquidem partis ita initium sumamus, con-
siderantes, quas res habere debeat Elocutio com-
moda et perfecta, quae maxime oratori accom-
modata est. Tres enim res in se habere debet,
Elegantiam, Compositionem et Dignitatem.

Elegantia est, quae facit, vt unumquodque pure et apte dici videatur. haec distribuitur in Latinitatem et Explanationem.

Latinitas est, quae sermonem purum conseruat ab omni vitio remotum. Vitia in sermone quo minus

minus is Latinus fit, duo possunt esse, Soloe,
cismus et Barbarismus.

Soloecismus est, cum in verbis pluribus conse,
quens verbum superiori non accommodatur.
Barbarismus est, cum verbum aliquod vitiose
effertur.

Haec qua ratione vitare possimus in Arte Gram,
matica dilucide discemus.

Explanatio

Explanatio est, quae reddit apertam et dilucidam orationem. ea comparatur duobus modis, usitatis verbis et propriis.

Usitata sunt ea quae versantur in sermone et consuetudine quotidiana. Propria, quae eius rei verba sunt, aut esse possunt, de qua re loquimur.

Compositio

Compositio est, quae facit omnes partes orationis aequaliter perpolitas, ea conseruabitur, si fugiemus crebras vocalium concursiones, quae vastam atque hiantem orationem reddunt. vt haec est. Dauae aeneae amplissime impendebant. et si vitabimus eiusdem litterae nimiam assiduitatem. cui vitio versus hic quidem erit exemplo. nam hic nihil prohibetur alienis exemplis vti.

O Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti.

et hic eiusdem poetae,

Quicquam quisnam quemque vsque conueniet neget.

et si eiusdem verbi nimiam assiduitatem fugiemus

gienus eiusmodi. Nam cuius rationis ratio non exstet, ei rationi non est fidem habere. et si non vtemur permultis similiter cadentibus verbis. hoc modo, flentes, plorantes, lacrimantes, obtestantes. et si verborum traiectionem vitabimus. nisi quae erit concinna. quo in vitio est Coelius assiduus. Item fugere oportet longam verborum continuationem, quae et auditoris aures, et oratoris spiritum laedit. His vitiis in compositione vitatis, reliquum operis consumendum est in dignitate.

Dignitas

Dignitas est, quae reddit ornatam oratio-
nem. et varietate distinguit, haec in ver-
borum et sententiarum exornationem divi-
tur. Verborum exornatio est, quae ipsius
sermonis insignita continetur perpolitione.
Sententiarum exornatio est, quae non in
verbis, sed in ipsis rebus quandam habet
dignitatem. Haec de primo satis.

Sequentis

Sequentis id praecepti se offert notatu dignissimum, quod videlicet plena oratio Grammatica, tribus constat partibus. Suppositio scilicet, Verbo et Appositio: quae partes orationum more sic ordinantur, vt Appositum principio, Suppositum medio, Verbum vero fine; perquam venuste locetur.

Grammatici

Grammatici contra quodammodo faciunt. Dicunt ergo Grammatici. Scipio Africanus deleuit Carthaginem. Oratores vero potius sic. Carthaginem Scipio Africanus deleuit. Marcus Cicero vtitur familiariter Publio Lentulo, Grammaticus ait. Orator, conuerso ordine, sic. Publio Lentulo Marcus Cicero familiariter vtitur. his exemplis patere arbitramur, quemadmodum plena oratio suam structuram (et si non semper) saepissime apud Oratores habere debet.

Nec illud

Nec illud te fugiat huius artis cupidum, quod Aduerbium quam structionem ante verbum saepe numero tenebit, nisi fit excellens vt puta Comparatiuum et Superlatiuum. tunc enim post verbum vocari potest. huius praecepti hoc fit exemplum. Quae mihi diligenter mandasti facere, curaui studiosissime. hac de re satis est.

Illud

Illud etiam nequaquam te lateat, quae Praepositio trifarie construi perbelle potest. vno nempe modo, si eius casuale ex adiectiuo et substantiuo sit aggregatum. tunc praepositio ipsa interiiciatur. maximas ad res hoc conducit. ornatissimo in loco spatiati sumus. item, iustis de causis haereticorum genus eradicandum approbatur. secundo, quae praepositio suo casuali postponatur. vt illud est negotium, quo de multis in locis iudicatum est. item, hic est quo cum societas erat mihi maxima.
tertio, quae praepositio vna cum suo casuali inter adiectiuum et substantiuum locetur. vt maximam in republica diligentiam habeto. item, incredibilis in omnes ciues obseruantia. item, summum in rhetorica studium faciendum est. consimilia ipse adiicito.

Eodem

Eodem ferme pacto agendum fuerit, cum Genitiuus cum pluralibus nominibus construatur. in medio aptius locetur. vt omnia rei publicae iura inuiolatissime seruari debent. item, immania sceleratorum hominum flagitia castigari debent. et contra Nominatiuus Genitiuis interponi potest. vt huius longitudo viri. huius auctoritas loci plurimum valet. haec transpositio haud parum ornatus affert.

Et plerumque Adiectiuum nomen Substantiuum venuste praecedit. vt, tua dignitas, optima virtus, diuinum ingenium.

Id etiam

Id etiam ne omittamus, quin cognitu fiat apertum, quod oratio perfecta non solum verbum semper in calce locatum habebit, quo de in secundo praecepto dictum fuit. verum etiam signum aliquod vniuersale vel affirmatiuum, vel negatiuum. aut etiam aliquod excellens vt puta nomen, vel aduerbium comparatiuum. in fine locari potest oratione perfecta consumta. de signo vniuersali illud tibi fit exemplo. Te cariorem habeo neminem. item, quae mihi praecepisti feci omnia. de Superlatiuo, longe aliorum Aristoteles euasit sapientissimus. et ita de ceteris. de Comparatiuo, pauco tempore Petrus factus est eloquentior.

Relatiui

Relatiui autem constructio, quae tum facilis, tum ornatum afferens. haud quequam fugiet. hoc autem eius praeceptum est, vt ipsum relatiuum, vbi conuenienter fieri potest initio sermonis adaptetur. hoc pacto. Quod tibi sit beneplacito quin agam sine nihil. etiam hoc vsurpant oratores vt ipsum antecedens suo relatiuo concordet. eo cum suo verbo vel adiectiuo disconueniente. vt, quas mihi misisti litteras, fuere suauissimae.

Quid?

Quid? nonne perbellum fuerit, si loco Gerundii in di, alicuius nomine gerundiuo vtamur. hoc pacto. veni causa legendi librum. ornatius multo dicitur. legendi libri causa veni. aliud exemplum, veni gratia gerendi bellum. ornatius dicitur, gerendorum bellorum gratia veni. item, ibo ad audiendum ~~missam~~ orationem, venustius effertur, ad audiendum ~~missam~~ orationem ibo. pro conficiendis epistolas hanc materiam memoriae prodidi, pulcrius ita locetur, pro conficiendis epistolis.

At in

At in dum Gerundio praepofita praepofitio, inter, adno, dum honefte locati habet et fere fignificatum praeteriti imperfecti coniunctiui praepofita dum dictione habere folet, vt, inter caenandum haec accepi. id eft, dum caenarem. inter currendum lucratus fui. id eft, dum currerem lucratus fui. maxima lactitia inter legendum affectus fui.

Gerundium vero in do aptius principio quam fini adaptetur. hoc modo, incantando decipitur ferpens. ftudendo vir illuftrior euadere potuit.

Id vero

Id vero annotatu dignissimum est, vt cum Positiua exaugere vellemus, his per prae, positum aut, perquam, inprimis, apprime aduerbium accedat. hoc modo. caues aeque fis, et periucundus, vt soles. item, viri virtu, te perquam fulgidi prae ceteris inprimis honore digni esse noscuntur. item, id apprime vtile est in vita, ne quid nimis.

Comparatiuo

Comparatiuo autem et Superlatiuo haud incom,
mode, multo vel longe aduerbium praeponitur.
vt, iuſtitia aliis virtutibus multo praeclarior exſti,
tit. Marcus Tullio prae ceteris longe eloquentiſſi,
mus euaſit. Ieo nunc ad reliqua. Cum aliquid
nobis admodum vtile, delectabile, iucundumue
eſſe oſtendere voluerimus. tunc ddtiuis abſtractorum datiuis
illorum adiectiuorum cum verbo ſubſtantiuo ſum,
es, eſt conuenientiſſime vtemur.

De orationibus

De orationibus communioribus apud Orato-
res vsurpatis, haud minus est considerau-
dignum, quum quenquam laude vel vituperio
afficii trifariam comperimus.
Si enim vellem ostendere Marcum habere
magnam virtutem. cum verbo substantivo fum,
es, est, commodissime fiat. vt. Marcus Cato
est magnae virtutis. Marcus Cato est magnus
virtute. Marcus Cato est magna virtute. Sed
hoc postremum splendidissimum est.

Itaq

Hanc rem animo vel mente complector, est considero hanc rem. eodem modo: rationem habere, est considerare. vt, huius loci rationem habeo. huius rei, pois rationem habeo.

In animo est, significat in animo habeo.

Animus mihi est, significat volo.

Certum est mihi, est deliberaui, vel decreui.

Profequor te honore, est honoro te. alius

Profequor te laude, est laudo te. et ita de aliis.

Confequor

Consequor verbis, est exprimo verbis.
Do hanc rem vitio, id est, vitupero hanc rem.
Do hanc rem crimini, id est, criminor hanc rem.
Ire in castra, ita ornatius exprimatur. Marcus Cato castra petivit, id est, in castra profectus est, se ad castra contulit, se in castra recepit.
Insuper haud illepide sit interposita nonnun, quam parenthesi, verbi gratia, dedisti ad me (quae summa est voluptas) suauissimas litteras. item. omnes tuos amicos (ut tuis litteris mandasti) plurimum admiraris.

Similiter

Similiter Hendiadis non parum oratori conducit. hoc pacto, virtutem et virum laudibus prosequi nitor, id est, virtuosum virum laudo. item, arma virumque cano, id est, armatum virum. aliud, Virtutesque viros aut tanti incendia belli.

Operae pretium esse significat modo utile esse, modo necessarium, modo iucundum, et id totum veteres usurpant.

Viginti annos habet, ita commodissime effertur, vigesimum annum agit, vel degit. viginti annos natus vel nactus est. Si vero numerus fuerit compositus, minorem numerum praeponemus, ut unum et viginti annos natus est. Sed haec tute facile intelligis.

Cicero

Cicero Laborat in eloquentia, ita ornatui accommodatur. operam in eloquentia Cicero consumit. tempus in eloquentia conterit. in studium incumbit eloquentiae

Habeo hanc rem in memoria, non minus ornate dicitur, teneo hanc rem memoria. huius rei memoriam habeo. oblivio vero tali pacto exprimitur. huius rei me capit oblivio.

Excellentia admodum pulce exprimitur per praeter, vel prae cum suis casualibus. vt Caesar prae ceteris bellicis rebus pollebat. Johannes praeter ceteros virtute valuit. id est, vltra ceteros.

De vagis

De vagis moribus exprimendis. Johannes leui ingenio natus est. moribus facillimis, tristi ingenio et ita de re, liquis.

Tu adhibes mihi fidem, ornatiori efferetur eloquio. est mihi apud te fides. quod est accuratius. nam plerumque sum, es, est Dativo iunctum, significat habere, et quodammodo possidere. vt, est mihi pecunia, id est, habeo pecuniam. est tibi summus honor, id est, habes summum honorem. est mihi tecum amicitia. vnde Virgilius in primo Aeneidos.

Sunt mihi bis septem praestanti corpore Nymphae.

De amicitia

De amicitia exprimenda: tu mihi familiaris es. ego te vtor familiariter. ego te amice vtor.
Certiorem facere est significare.
Morem gerere est complacere.
Ex sententia, est secundum voluntatem.
Inferre iniuriam, est iniuriam facere.
Dare veniam, est ignoscere et licentiam dare.
Iniens aetas, adolescentiam pulcherrime significat.
Ferire fedus, est fedus componere.
Prae se ferre, est verbis aut indiciis aliquid ostendere.
vt, hilaritatem Laelius prae se fert, id est ostendit.
Sed saepenumero maioris significantiae causa,
Subiunctiua imperatiuis adduntur. quod Cicero
saepe efficere solebat. quale est illud. Cura vt
vir sis. hac studeas. effice vt excellas.
Licet mihi esse bonum virum vel bono viro.
vtrumque vsitate dicitur. Sed postremum magis
oratorium est.

De dictionibus

De dictionibus ab eloquentissimis viris magis vsitatis, et primum de Nominibus.

Opus perpulere cum Ablatiuo et Datiuo construitur. vt, opus est mihi tua dignitate. opus est mihi tua pecunia. Quid? nonne illud notatu dignissimum fuerit, vt, cum duo nomina fuerint, Adiectiuum videlicet et Substantiuum, adiectiuum in neutram vocem transferamus. substantiuum vero Genitiuo casu locemus. hoc pacto. cum dicere voluero. multam virtutem, dicam ornatius, multum virtutis. multa laus, honestius dicitur, multum laudis.

Sed et id animaduertendum est, si Genitiuus ille singularis fuerit, totam item orationem singulariter exponere debemus, si pluralis, pluraliter. vt, id dictorum, est ea dicta. multum pecuniae, multa pecunia est.

Si cuiquam

Si uiquam positiuo adiungatur negatio, contra, rii positiui vim ac significationem tenet. cuius rei exempla subiiciam. Vir iste haud illepido sermone dictum suum consecutus est. Non inepte nobis coram Petrus apparuit.

Munus ornatissime ponitur, pro officio. vt, hoc amici munus est.

Sed et partes dictio, pluraliter capta, consimilem habet significationem. vt, quemadmodum meae partes sint vobis saepissimum seruire volo.

Res, nomen latum, vsitatum diffusumque est. Sed eo pulcerrime vtimur cum possessiuis nominibus. hoc modo. res domestica, res vxoria, res familiaris, et ita de ceteris.

Cerandior

Grandior natu vel Maior natu ornatissime seniorem significat. Reliquum est et Restat magno cum orna, tu idem significant. vt, cum diuitiae tibi sint copiossi., mae, honorque cumulatus, reliquum est vt moribus optimis vtare.

Rumor est, quod vulgo cognitum est. ornatus sermo est. Terentius, rumor est meum gnatum amare..

Nullus, a, um, non nunquam sumitur pro non. praeser, tim sum, es, est, verbo adiuncto. vt, respublica nostris temporibus nulla est. id est, non est. aliud. qui vitia penitus effugere possit, nullus est.

Tantus et Quantus sic se habent, vt raro alterum, sine altero in oratione ponatur. vt, pensio ista tanta est quanta antehac nunquam fuit.

Talis et

Talis et Qualis eo pacto se habent, vt alterum creberrime ponatur, vtrumque raro. vt, talem fole, mus sentire virum optimum. et subintelligimus qualem diximus. orator est illustris qualis nullus reperitur.

Licet, tam Grammatice quam Oratorie, Genitiuos quorumcunque Casualium cum Possessiuis quouis casu prolatis coniunctione mediante coniungere. vt, veni causa tua et fratris. Filium meum et Catharinae diligo. et ita est de ceteris casibus.

ex quo de possessione paulisper locuti sumus, non fugiet quemquam differentia, quae est inter Genitiuos primitiui et possessiui, mei, tui, sui, nostri et vestri. quam tandem Priscianus Grammaticus pulcherrime attingit.

Vox namque eadem est, vis vero longe diuersa. cum Genitiuus primitiui simplicem possessionem impor, tat, et cum substantiuo cuiuslibet numeri vel casus construatur.

Possessiui

Possessiui vero Genitiuus duplicem possessionem importat. scilicet, vt cum substantiuo non nisi sub conuenientia construatur. huius rei illud sit exemplum. mei amicus, est meus amicus. sed mei filii amicus, duplicem habet possessionem. alteram meo in filio, alteram filii in amico. haec eo subiecimus, ne, dum ortum inquirimus verborum, vim ipsam ignoremus, atque in errorem quempiam imprudentes incidamus.

Similis et Plenus nomina. quorum prius Datiuo, posterius Ablatiuo iungunt oratores vt plurimum ac fere semper Genitiuo iungunt hoc pacto. tuorum maiorum in dicendo similimus esse voles. dignitatis et officii plenus es. nonnunquam vero, sed rarissime, superioribus etiam casibus iunguntur.

Cum vero de duobus quodammodo oppositis mentionem fecerimus,

nem fecerimus, quod praestantius est praeponatur. vt, vir et mulier, virtus et vitium, aurum et argentum, iustitia et iniustitia.

Si vero vt plus commune et minus commune sese habuerint, magis commune praecedat. vt, animalia, homines, leones, asini, vitam agunt.

Quum autem plura eidem voluerimus attribuere, quorum alterum minus, alterum magis amplectitur. quod vehementius est postremo loco locetur. vt, Iohannes tum doctus est tum etiam virtute praeceteris valet.

Afficio verbum et pulcrum est et late patet. nam afficio te voluptate, est voluptatem tibi affero. afficio te honore, est honoro te. afficio te laudibus, est laudo te. afficio te vituperio, est vitupero te, et sic de ceteris.

Afficiorque

Afficiorque dolore, est doleo, afficior tristitia. Latissi, ma huius verbi significatio neque latebat te. afficere significare disponere. vt id Plinii viua vox magis afficit, id est, disponit, quam mortua pellis.

Conficior vero ablatiuo iunctum pro pereo capitur. vt, conficior fame, frigore, aetate confectus sum. Ceterum non ignores extrema supina adiectiuis iuncta praesertim plerumque ornate significare gerundia accusatiui casus praeposita ad actionem. hoc modo. res difficilis creditu. id est, ad credendum. incundum cognitu, id est, ad cognoscendum. mirabile auditu, est ad audiendum. Similia ipse tui ingenii bonitate coniicito.

Illud etiam nullatenus omiserimus, quod subiun-

ctiuus

ctiuus modus pro indicatiuo, et illius tempo-
ra pro huiusmodi temporibus interdum haud
illepide ponuntur. vt, velim pro volo. dixerim
pro dixi. dixero pro dicam. et ita in aliis hoc
attendito.

Notandum est Valeo et Polleo verba ablatiuis
iuncta ornatam reddunt orationem. hoc pacto.
Aurelius Augustinus plurimum ingenio va-
luit. Marcus Tullius in ciuitate auctoritate
admodum pollebat.

At clareo et floreo verba eandem ferme ra-
tionem habent.

Praesto et Antecello verba tum datiuo, tum accu-
satiuo pulcherrime iunguntur. saepissimum
tamen datiuo. hoc modo. hoc laude digniss-
mum est, vt quo vno homo brutis praestet. ora-
tor ipse hominibus antecellat.

Frequentatiua

Frequentatiua quaedam verba eorum, a quibus originem habent, saepenumero retinent, ac pro ipsis ponuntur, praesertim si quando verbi asperitas vlla contingat. vt, concieto pro conïicio, lectito pro lego. et hoc quando fiet eruditorum iudicio relinquimus.

Caueo verbum etsi saepe signat prouideo, vt ita lege cautum est. perornate tamen accusatiuo iunctum pro vito vel fugio vsurpant eloquentes. hoc pacto. turpes viri ingenui mores cauent.

Memini verbum vsitatius accusatiuo iungitur quam genitiuo. vt, memini Platonis sententiam. Virgilius in Bucolicis. Numeros memini si verba tenerem. hisce orationibus ipse vtare.

Vaco

Vaco verbum variis structionibus persaepe posi-
tum, haud eandem retinet significationis vim.
vt, vaco huic rei, est intendo huic rei. vaco hac
re, est vacuus sum.
Refero hanc rem tibi, est narro tibi. refero
hanc rem ad Senatum, est pono ad Senatum.
Evado peroratae ponitur pro efficior. vt Cicero
evasit eloquentissimus. Aristoteles summus
philosophus evasit.
Fore verbum profusam habet significationem,
et est idem quod futurum esse. vt, arbitror te
hac in arte nobilissimum fore.
Plurimum etiam conducit nobis intelligere,
quae sunt nominum differentiae et verborum
discrimina. nam ea quoque res mirum in modum
exornabit. vt, si quis scit, quid differunt
praesum

praesum et intersum inter se verba pulcerrime dicet. M. Cato publicis negotiis non solum interfuit, sed etiam praefuit. vnde interesse significat comitem esse, praeesse vero ducem esse.

Ego non solum confiteor, quod est per vim fateor, verum, etiam profiteor, id est, sponte fateor.

Gratulor tibi, gaudeo mihi. Ago gratias quod est verbis. Refero gratias, quod est re et factis. Habeo gratias quod est in animo. Debeo gratias, vbi obligationis vis aliqua cernitur.

Haec res mihi conducit, est, haec res mihi vtilis est.

Dono tibi hanc rem, dicitur splendidius, dono te hac re.

Fero hanc rem modeste, moderate, aut aequo animo, est, hanc rem modeste vel patienter tolero. et contra. Fero hanc rem aegre, moleste, grauiter vel iniquo animo, est, hanc rem non libenter patior.

Affero

Affero verbum communissimum est, quo multis in locis uti possumus. hoc pacto. secunda fortuna voluptatem mihi affert, est, me delectat. Aduersa fortuna affert mihi dolorem, est, facit me dolere. Interdico tibi hac re, non hac re, lepidissime praeferimus. Tullius, in II. Rhetorice, omnes quibus aqua vel igni interdictum est exules appellantur. Ille etiam modus optimus est, vt, si quis dicturus sit quempiam habere honorem vel magistratum. vt, ex nomine honoris eiusdem et gero. idem pulcerrimam constituat orationem. hoc pacto. hic est Romae consul. hic Romae consulem se gerit. Imperatorem se gerit, doctorem.

Cicero

Cicero his verbis duobus assentio et assentior, modo actiua, modo passiua voce, eodem tum significato, persaepe vtitur, eo, dem pacto dicitur, Impertio et Impertior. item Memoro vel memoror. in coteris autem id fit rarius.

Vsu venit ornatissimum est pro contingit.

Vsurpare est frequentissime habere. vsurpationem vero frequentem vsum vocant. Deficio verbo accusatiuo constructum aliquid affert ornatus. vt, deficit me dies. haec res me deficit. vita quam primum mortales deficit.

Mandare litteris, mandare scriptis, mandare litterarum monu, mentis, est scribere.

Missum facere, pro dimittere venustum est. vt, hanc rem missam facio, est, dimitto.

Accedit pro additur quam vsitatum videri debet id est solet. hoc modo. ad meas miserias dolor maximus accedit, id est, additur.

Confido

Confido verbum alias Datiuo, alias Ablatiuo, et ornatius iungitur. hoc more. confido tua virtute. tua humanitate, tuo consilio. et ita de aliis.

Credo pro committo ornatissimum est, vt, mea consilia semper tibi credidi. credo tibi grandem pecuniam, id est, committo.

Tria sunt verba, quae sibi ordine quodam coniunguntur, quorum primum leuius est, diligo. postremum admiror, quod praecipuum et vehemens est. et eorum medium obseruo, quod est colo et veneror. vt, vestram dignitatem, diligo, obseruo, admiror.

Nescio hanc rem, ornatius est si dixero. ignoro. praeterit me. fugit me. latet me. huius rei nescius sum.

Accipere

Accipere pro audire, intelligere aut cognoscere perbellum est. vt, rumoribus accepi quorum est incertus auctor.
In verbis tam actionem quam passionem significantibus varios exitus considerari oportet. et modo his, modo illis vti. vt fuere pro fuerunt. amauere pro amauerunt. videre pro videris. videbere pro videberis. noram pro noueram. triumpharat pro triumphauerat. Sed ne quid fiat contra Grammatice praeceptionem. solerter prouidendum est. Illud etiam fugiat neminem, quod si infinitiuus finito verbo addatur infinitiuus ordine praecedat. vt, te ad me venire volo. hac in materia diligentissime studere volo.

Praesto sum significat, vel adsum, vel fere appareo. vt praesto fuit mihi seruus tuus vrbem ingredienti.

Collocare

Collocare apud aliquem beneficium, est beneficium alicui facere. hoc pacto. apud Ciceronem beneficium plurimum collocaui.

Gratificor tibi hanc rem praeclare usurpamus.

Indulgeo, est operam do. ut, nimio somno Iohannes in. indulget, otio indulget, vino indulget.

Versor verbum in frequentissimo est veterum ac disertorum hominum usu. perdiffusa quae eius verbi significantia, ac variis potest denique rationibus exponi. ut, ver, sor in multarum studio litterarum. virtus circa difficile versatur. hoc est, in difficili consistit. versamur in tene, bris. est, fera fumus in tenebris. et simili exemplis superioribus est ostensum. duos sibi plerumque casus postulat. nam ablatiuo iungitur praeposita inter, aut ablatiuo in praecedente.

Quod

Quod Grammatici frequentius dicunt peto te hanc rem. ornatius, nec minus Latine dicitur. hanc rem a te peto. id Cicero in epistolis plurimum consuevit.

Inquam verbum futuri temporis crebro praesentis praeteritive loco teste Prisciano primo melioris accepimus. Sed aliis in verbis rarius usu venit.

Quid de Repeto? nonne perpulcre ponitur. si quid ei antecesserit, neque accusativus solum, verum etiam ablativus adiungitur. ut, hanc rem memoria repeto. et significat, ut permulti aestimant, non quod teneo memoria. sed potius memoria volvo et reminiscor. M. Cicero in principio de Oratore. Cogitanti mihi et vetera memoria repetenti.

Denuncio verbum perpulcrum in epistolis saepe numero ponitur, et significat obligo. Denunctus est, significat obligatus est, vel obnoxius est.

Complector

Complector verbum perdiffusum est, et exornatum aliquibus tamen adiectis, vt, amore atque beniuolentia te complector.

Pario verbum non tam vsu venit, quam multum ornatus affert. hoc pacto. Foedus M. consule nobis partum est, et honorem et dignitatem nostrae ciuitatis primus nobis peperit.

Optimum factum fuerit ne eisdem modis, aut orationibus, aut verbis saepe vtamur. nam varia plurimum probatur oratio. vt sic veluti quibusdam floscvlis aspergatur oratio. vt, pro mori dicimus obire mortem. oppetere. animam exspirare. vita excedere. vita defungi et vita migrare. res humanas deserere, et ita de aliis.

Conor

Conor hanc rem pulcerrime dicitur, praesertim si difficilior sit et ardua res. vt, Cicero de Oratore magnum opus atque arduum conamur.

Id autem nequaquam praetereamus quod oratio infinita perquam saepe loco subiunctiuae ponatur. vt, volo te ad me venire, id est, volo vt venias ad me. Te ad studium profici volo. Id tamen magnopere cauendum, ne quid amphibologice caufetur.

De Aduerbiis

De Aduerbiis notatu dignissimum

Non etiam ignorandum est, quod si duo aut plura duobus (quod perraro usu uenit) uni et eidem attribuere velimus, utrique tum dictionem aut et praepo, namus. exempli causa dicam. Caius Laelius vir tum doctus est tum probus. item. magna est in Caio laeti, tia, et virtus, et doctrina. item, cum ad uniuersita, tem tanquam mercaturam bonarum artium profectus inanem redire turpissimum est, dedecorantem et urbis auctoritatem et magistri. haec Tullius in III. de Offi. Satis et Parum aduerbia genitiuis iuncta haud parum dignitatis afferunt. ut, parum pecuniae, id est, parua pecunia. satis virium, id est, sufficientes vires. haec hactenus.

Passim

Passim, id est, secundum ordinem: ad modum passuum.
Sedetentim est morose vel successive. Magni, id est, multum.
Sic tanti idem est quod tantum, et sunt aduerbia. quanti
etiam est aduerbium. Crebre, crebro, id est, continue vel
continuo. haud pro non. secus pro aliter, eadem oratione
perquam venuste se habent. Sic ac vel atque, pro quam,
vel quantum ponuntur. vt, haud secus sentio atque tu. id
est, non aliter sentio quam tu. Aeque pro ita sumitur.
vt, aeque te laudo atque Ciceronem, id est, eo modo te
tanquam, vel sicut, Ciceronem laudo.
Partim aduerbium in diuersis orationibus immediate
se habentibus ornate ordinatur. vt, qui ciuitatibus prae,
sunt partim sunt boni, partim nobiles, partim populares.

et eodem

et eodem ferme pacto alias construitur. vt, homines alias boni, alias mali, nunquam eisdem sunt moribus. item. homines eodem fere nati ingenio, alias rident, alias vero lacrimantur. Adhuc illa duo perpolitam reddunt orationem, sibi invicem respondentia, quorum alterum non solum, vel non modo, aut non tantum. alterum est, sed etiam, verum etiam. sed quoque. hoc pacto. non solum Cicero eloquentia valuit, sed etiam prudentia. item, non tantum illicitum verum etiam horrendum facinus N. perpetravit.

Tam et Quam in eadem oratione pariter se habent. vt, tam cara est mihi patria, quam tibi vita iucunda. Tantisper est tam diu. et perpulere deposcit post se fere id quod est do, dum nec. Teren. in An. Tantisper te dici volo meum, dum, quod te dignum est, facio.

Perinde

Perinde ac vel atque simul sumtum valet tantum, sicut tan., quam. vt, camillus perinde atque esset sapientissimus omnium a cunctis venerabatur.

Indies aduerbium significat per singulos dies. siue de die in diem. vt, tua dignitas indies crescit. quaedam sunt aduerbia quae in epistolis maxime congruunt, et etiam a Ciceron frequentissimum vsurpata sunt. sicut, propediem, quamprimum, quamcito, siue statim. confestim, id est, statim. item postridie quod artis Grammaticae expertes exponunt post tres dies. sed tu ne eodem ducaris errore, crede postridie significare postero die. et. eo pacto. Marcus Cicero accipit et alii eruditissimi viri. at id est, sed.

Si quis multa referre velit pro priore ponatur primum vel primo. pro secundo, dein. pro tertio, tum vel praeterea. pro quarto quod raro audit post haec. in calce postremum vel postremo. Sit huic rei id exempli. Tria sunt quae mihi

mihi magnam voluptatem afferunt. primum enim quod optimum amicum nactus sum. dein autem quod singularem tuam erga me testificaris beni, uolentiam. postremum vero quod te incolumem vel incolumum fore intellexi. qua in re tres inuenimus coniunctiones recto atque vsitato ordine, quae sunt enim, vero, aut. Sed multo plura ipse facile cogno, sces, si Ciceronis scripta in primis eius epistolas lectitabis.

Ne et quidem particulae in eadem oratione pulcer rimae sunt. si quis recte fuerit illis vsus. ita si, licet quod non se consequantur immediate, sed me, diate, vt, ne, virtuosus quidem Johannes exstitit. et ita in ceteris.

Ablativi

Ablatiui casus vel cum commercio praepositionis vel sine. vim aduerbii saepe habent. vt, in primis, in principio vel principali. vel sine. vt, paucis. et paululum vel paucum. Terer. in. An. ades paucis te volo. vel multis. pro multum. Coram cum accentu in vltima syllaba aduerbium est pulcerrimum, significans, vt ita dicam, praesentialiter, vel in praesentia, quo frequentissime docti viri vtuntur. vt apud Marcum Ciceronem. cupio tecum coram iocari. item, coram tecum loqui. Posthac est postea. similiter Antehac est antea. Posteaquam est postquam. Profecto et Reuera aduerbia sunt affirmandi, et significant quantum certe. Trifariam, tripliciter. Quadrifariam est quadrupliciter. Plerumque vel Saepenumero est multoties.

Ferme

Ferme. est idem quod fere. Admodum vel Perquam, id est valde. eodem pacto Adeo accipitur pro in tan, tum. Accuratissimum est diligenter. Non modo est non solum. Pautisper vel Parumper est modicum. Magnopere, Maximopere est diligenter. Summopere est summa diligentia. Tantopere est tanta diligentia. Quoad, id est quousque. Nudiustertius est, nunc est dies tertius. vt, nudius tertius Lisordiam veni. eodem pacto Nudius quartus, Nudius quintus sumitur. Mirum in modum vel Maiorem in modum est mirabiliter. Quemadmodum est quomodo. Quo pacto est qualiter, vel quo modo. Extemplo est statim. et non dicitur

dicitur extimplo. vnde Hugnitio. Ti tria detestor extimplo tempora saltim. Saltim est aduerbium. id est, salienter. Johannes venit saltim. Rursum vel Rursus id est, iterum. Nimirum id est mirabiliter. Nedum id est non solum. Plane id est certe. Hactenus id est hucvsque. Immo per duplex m debet scribi. Plene id est perfecte. Paulo plus id est modicum post. Vtpote id est sicut. Sane id est certe. Perraro id est valde raro. Sed et id est tamen. Tametsi id est quamuis. Quandoquidem id est certe. Ceterum id est insuper. Quinetiam id est praeterea. Adeo penultima correpta id est in tantum. Nonnunquam id est aliquando. Aeque id est eodem modo. Quam id est in quantum. Maxime id est liberter.

Qui

Qui id est quo modo. vnde Terentius. nam antea qui fuit potes, dum aetas, metus, magister prohibebat. Vbi ubi id est vbicunque. Vt vt id est qualitercunque. Non modo id est non solum. Non dum id est non adhuc. item Vbi in dictis Poëtarum communiter valet tantum quantum, postquam, sed alias in quo loco. et quia participiorum ablatiui casus plerumque locum tenent infinitiui verbi. hinc est illud Sallustii in Catalina. nam priusquam incipias consulto, et vbi consulueris mature facto opus est. vnde in illa oratione consulto id est consulere. facto id est facere

Ablatiui

Ablatiui casus non solum participiorum, verum etiam nominum aliorum in oratione concinne solute ponuntur. praesertim si qua fuerit talis significatio. de participiis quidem manifestum est. vt, Octauiano Caesare regnante, te pax vniuerso orbi parta est. Dionysio Syracusano tyranno se gerente in Sicilia grauissima bella sunt orta. Sed eodem quoque modo alia quaedam se habent nomina maxime vero si dignitatum aut honorum exstiterint. vt, Cornelio consule dictae sunt fabulae. Quidam addunt participium exsistente. Sed nos prohibemus quod ad venustatem orationis addi oportet. et item. Scipione et Galba consulibus deuicti sunt Poeni. Scipione imperatore euersa est Numantia. et ita in aliis.

Fretus, a, um.

Fretus, a, um, tantum incertae originis ablatiuo iunctum, est, et significat fere confisum aut munitum. vt, vestra humanitate fretus sum, vestra sapientia non solum, sed vestra quoque virtute fretus semper fui.

Participia futuri temporis ornatissime vsurpantur, vt, ad Scipionem litteras sum scripturus. quod est, debeo scribere. Tu ad aedes iturus es. quasi ire deberes. et sic de aliis. Illa quoque participia, quae a passiuis manant verbis, passiue quoque exponi debent. vt, cuius insons est animus multandus non est, id est multari non debet. Sontes vero id est rei accusandi, id est, accusari debent.

De

De Coniunctionibus.

Plurimum etiam sermonem exornat Coniunctio aduersatiua. quāquā. hoc modo. quanquam omnium amicorum litterae mihi sunt iucundae, tuae tamen semper gratissimae fuere. Quanquam te antehac diligebam, modo tamen ob singularem amorem ac virtutem etiam vehementer admiror.

Vel coniunctiuo (sicut et dictio) cum aliquando adiunxerit haud parum ornatus affert. Si geminata fuerit quemadmodum coniungibilia sunt plura. vt Fortes vel studet, vel otio vacat. Eodem pacto exempla de et exponi possunt.

Quin particula etsi variis modis poni possit pulcherrime tum ea vtimur, cum dixerimus. Non possum quin tibi gratulor. non possum quin doleam.

Vel

Vel multis in locis pro etiam rectissime conquit. vt, Hani, bal fuit imperator vel omnium primus. Verum pro Sed ornatum est. Sed ur vel Et ur pro ex quo accipitur. Ceterum est praeterea. Praeterea ita vulgarisatus, uber alles das. Tametsi vel Etsi pro quamuis a Cicerone vsurpatum est. Neu, id est, vt non.

De Prae.

De Praepositionibus.

Ex vel E praepositio perquam ornate ponitur loco a vel ab praepositionis. Per praepositio addita nominibus vel verbis per compositionem, auget et valet quantum valde, vt, per-doctus, id est, valde doctus. per bellum, id est, valde bellum. Ex et De praepositiones compositae vehementer amplificant, id est, augent. vt, exoro id est, valde oro, vel impetro. Terent. in Andr. Gnatum vt det oro vixque exoro. id est, impetro. exemplum secundi. Deprecor, id est, valde precor. nonnunquam tamen etiam mutant, vel minuunt significatum. vt dehortor, id est, non hortor. aliud. formae dignitas defloruit morbo. In praepositio, pro erga, aliquando pro contra pulcherrima est actio praeposita. vt, meus in te animus semper fuit promptissimus, id est, erga te. mea in te benivolentia, est erga te. Iuuenalis inuehitur in Neronem. Cicero habuit orationem in Catili-nam, id est, contra. Clam

Clam plerumque praepositio est, et nonnunquam adverbium. Sed oratores praepositionem potius accipiunt. Clam me profectus est, id est, me nesciente recessit.
Non etiam fugiat aliquem differentia inter erga et contra. nam erga dicit benevolentiam. contra vero adversitatem repraesentat.
Praepositio persaepe quae praeponi solet, postponitur eadem significantia manente, et in quibusdam quidam semper. quae sunt mecum, tecum et sic de aliis. in quibusdam autem non semper. vt, quicum, quocum, quibus super, te propter. et in his potissimum ea est praepositionum translatio, quas modo numeravimus.

Sequuntur

Sequuntur colores.

Elegia
ad Sodales

Credite, deficio: nostroque a corpore, quantum
Auguror, accedunt tempora parva malis.
Corpore sed mens est aegro magis aegra, malique
In circumspectu stat sine fine sui.
Fert bene praecipites navis, modo facta, procellas:
Quamlibet exiguo solvitur imbre vetus.
Integer est melior nitidis gladiator in armis,
Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fortior in fulva nouus est luctator arena:
Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
Est quoque non minimum, vires afferre recentes:
Nec praeconsumptum temporis esse malis.
Tempore ruricolae patiens fit taurus aratri:
Praebet et incurvo colla premenda iugo.
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos
Tempus et in canas segetem producit aristas,
Et ne sint tristi poma sapore facit.
Hoc tenuat dentem terram findentis aratri.
Hoc rigidos silices, hoc adamanta terit.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas
Praeterquam curas attenuare malas.
Nos quoque quae ferimus tulimus patientius ante,
Quam mala sunt longa multiplicata die
Pergo tamen monstrare gradus, queis itur Athenas
Certa cui lauro cingit Apollo caput.
In Frisia pueri raro bene

ξδ'

μ. Ἄνθρωπος σοφὸς ἐν παντὶ ἐνλαβηθήσεται, καὶ ἐν ἡμέραις ἁμαρτιῶν προσέξει ἀπὸ πλημμελείας· καὶ ἄφρων ὢν, τηρήσει καιρόν. πᾶς συνετὸς ἔρχου σοφίαν, καὶ τῷ εὑρόντι αὐτὴν δώσει ἐξομολόγησιν· συνετοὶ ἐν λόγοις καὶ αὐτοὶ ἐσοφιάνθησαν, καὶ ἀνόμβρησαν παροιμίας ἀκριβεῖς.

ξε.

μα Οὐκ ἔστι σοφία πονηρίας ἐπιστήμη, καὶ οὐκ ἔστιν ὅπου βουλὴ ἁμαρτωλῶν φρόνησις· ἔστι πονηρία καὶ αὐτὴ βδέλυγμα, καὶ ἔστιν ἄφρων ἐλαττούμενος σοφίᾳ· κρείττων ἐλαττούμενος ἐν συνέσει ἐμφόβου, ἢ περισσεύων ἐν φρονήσει καὶ παραβαίνων νόμον.

ξς'.

μβ Ἔστι δυσπεῖν εὑρισκόμενος σοφὸς, καὶ ἔστι μισητὸς ἀπὸ πολλῆς λαλιᾶς· ἔστι δυσπεῖν, ὃ μὴ ἔχει ἀπόκρισιν· καὶ ἔστι δυσπεῖν εὖδως καιρόν. Ἀνθρώπου σοφοῦ βύρσει ἕως καιροῦ, ὁ δὲ λαπιστὴς καὶ ἄφρων ὑπερβήσεται καιρόν· ὁ πλέονάζων λόγῳ βδελυχθήσεται καὶ ὁ ἐνεδρεύων μισηθήσεται.

ξζ

Ἔστι δόξιν ἡ ὑπὸ λυπιτελήσει σοι, καὶ ἔστι δόξις ἧς τὸ ἀντάποδομα δικλῶν· ἔστιν ἐλάττωσις ἕνεκεν δόξης, καὶ ἔστιν ὃς ἀπὸ ταπεινώσεως ἦρε κεφαλήν· ἔστιν ἀγοράζων πολλὰ ὀλίγου, καὶ ἀποτινύων αὐτὰ ἑπτὰ πλάσιον· ὁ σοφὸς ἐν λόγῳ ἑαυτὸν προσφιλῆ ποιήσει, χάριτες δὲ μωρῶν ἐκχυθήσονται. Δόξις ἄφρονος ὑπὸ λυπιτελήσει σοι λαβόντι ὀλίγα· ὁμοίως δὲ καὶ βαρυκάρδιος διὰ ἀνάγκην αὐτῷ· οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ αὐτῷ ἀνθ' ἑνὸς εἰς τὸ λαβεῖν πολλοί.

XCIV.

Homo sapiens semper verebitur, et peccatorum tempore ca-
vebit delicta: et insipiens non obseruabit tempus. omnis
intelligens nouit sapientiam, et inuenienti ipsam tribuit
laudationem. intelligentes in verbis, et ipsi sapientiam pro-
fessi et imbris instar effundent prouerbia exquisita.

XCV.

Sapientia non est nequitiae scientia et non est ubi con-
silium peccatorum prudentia. est nequitia eaque abominatio
et est insipiens infirmatus sapientia. melior qui destituitur
in intelligentia timidus eo qui abundans in prudentia quo-
que transgreditur legem.

XCVI.

Est tacendo qui deprehenditur sapiens et est odiosus quidam
multa loquacitate. est qui tacet, quia non habet responsionem,
et est qui tacet sciens temporis. homo sapiens silebit ad tem-
pus, nugator vero et amens transgredietur tempus. qui
abundat nimius sermone abominationi erit, et qui sibi pote-
statem vindicat odio habebitur.

XCVII.

Est donum quod tibi nihil proderit, et est donum cuius retributio dupla.
est diminutio gloriae causa, et est qui ex humilitate caput extullit. Est qui
multa parvo emat eademque septuplo persoluat. Sapiens oratione semet
ipsum amabilem facit. gratiae vero stultorum effundentur. Donum
amentis non proderit tibi accipienti. similiter autem et inuidi propter
necessitatem eius datum. nam eius oculi pro uno ad recipiendum multi
sunt.

1753.

ζή.

Μωρὸς ἐρεῖ, ὃς οὐκ ἔστι φίλος, καὶ ὃς ἔστι χάριν τοῖς ἄγαν βοῦς μὲν οἱ ἐσθίοντες τὸν ἄκρον μὲν φακὸν μόνον. Πολάκις καὶ ὅδε καταγελάσονται αὐτῷ. ὃς γὰρ τὸ ἔχειν ἐν ὀργῇ ἀηδῶς ἔσθ' ὅτε, καὶ τὸ μὴ ἔχειν ὁμοίως ἀδιάφορον αὐτῷ. Φιλήσεις ἀπὸ ὀφθαλμῶν μᾶλλον ἢ ἀπὸ μισοῦντος, ὅλως πλῆθος κακῶν καλὰ ὑποδήνεται.

ζθ.

Ὁ πολῖτης ἕκτος δανείζει τῷ πλησίον, καὶ ὁ ἐπισχύων τῇ χειρὶ αὐτῷ τηρεῖ ἐντολάς. Δάνειον τῷ πλησίον ἐν καιρῷ χρείας αὐτῷ, καὶ πάλιν ἀπόδος τῷ πλησίον εἰς τὸν καιρόν. Ὑπερέωσον λόγον, καὶ πιστώθητι πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὑρήσεις τὴν χρείαν σου. Πολλοὶ ὡς εὕρεσιν ἐνόμισαν δάνος, καὶ παρέσχον πόνον τοῖς βοηθήσασιν αὐτοῖς.

ηι.

κβ

Ἀντιδανεῖ τῷ πλησίον κατὰ δύναμιν σου, καὶ πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐκπέσῃς. ἀρχὴ ζωῆς ὕδωρ, καὶ ἄρτος, καὶ ἱμάτιον, καὶ οἶκος κρύπτων ἀσχημοσύνην. κρείττων βίος πτωχοῦ ὑπὸ δικαίαν δοκῶν, ἢ ἑστιάσεις λαμπρὰς ἐν ἀλλοτρίοις. ἐπὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ εὐδοκίαν ἔχε καὶ ἀνεπαισχύντου οἴκου σου μὴ ἀκούσῃς. Θάρσει τοῦτο ἀνθρώπῳ ἔχοντι φρόνησιν· ἐπιλήψεις οἴκου καὶ ἀνεπαισχύντου δανεισθῆναι.

XCVIII.

Stultus dicet, amicus non est mihi, neque est gratia bonis meis. qui panem meum edunt sunt subtiles lingua: quoties et quam multi deridebunt illum: nam quod habet non recta ratione dispicit, cuit, idque ei perinde est ac si non haberet. Lapsus de tecto tolerabilior est quam a lingua, sic ruina malorum celeriter venit.

XCIX.

Qui facit misericordiam fenerabitur proximo, et qui manu sua praevalet fervet mandata. Commodato alteri tempore necessitatis ipsius et rursum alteri reddet in tempore suo. ratum habe sermonem tuum fidemque cum eo cole, et omni tempore invenies quae tibi necessaria. multi habuerunt mutuum pro lucro et molestiam exhibuerunt iis, qui ipsos iuverant.

C.

Subleva proximum pro viribus tuis, et attende tibi ipsi ne corruas. initium vitae hominis aqua, et panis, et vestitus, et domus tegens ignominiam: potior est vita pauperis sub tegmine trabium, quam epulae splendidae in alienis aedibus. parvum et magnum accipitum habeto, et exprobrationem domus tuae ne audias. gravia haec viro habenti prudentiam, inverecundia domus et exprobratio foeneratoris.

Παραινέσεις καὶ ὑποθῆκαι πλείσται τῆς ἁγίας γραφῆς περὶ τῶν τῶν νέων καθήκοντος.

α.

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. πρὸς Ἐφεσ. κ. ϛ.

Τίμα τὸν Πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα· ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ· ἵνα σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.

β.

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ. π. Κολοσσ. κ. γ.

νδ.

Μὴ ἐγκαταλίπῃς φίλον ἀρχαῖον, ὁ γὰρ πρόσφατος οὐχ ἔστιν ἔφισος αὐτῷ. οἶνος νέος, φίλος νέος. ἐὰν παλαιωθῇ μετ' εὐφροσύνης πίεσαι αὐτόν. μὴ ζηλώσῃς δόξαν ἁμαρτωλοῦ, οὐ γὰρ οἶδας τίς ἔσται ἡ καταστροφῆ αὐτοῦ.

νε.

Μὴ εὐδοκήσῃς ἐν εὐδοκίᾳ ἀσεβῶν, μνήσθητι ὅτι εἰς ᾅδου οὐ μὴ δικαιωθῶσιν· μακρὰν ἄπεχε ἀπὸ ἀνθρώπου ὃς ἔχει ἐξουσίαν τοῦ φονεύειν, καὶ οὐ μὴ ὑποπτεύσῃς φόβον τοῦ θανάτου· κἂν προσέλθῃς, μὴ πλημμελήσῃς, ἱνὰ μὴ ἀφέληται τὴν ζωήν σου.

νϛ.

Ἐπίγνωθι, ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις, καὶ ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεων περιπατεῖς· κατὰ τὴν ἰσχύν σου στόχασαι τοὺς πλησίον, καὶ μετὰ σοφῶν συμβουλεύου· καὶ μετὰ συνετῶν ἔστω ὁ διαλογισμός σου, καὶ πᾶσα διήγησίς σου ἐν νόμῳ ὑψίστου.

νζ.

Ἄνδρες δίκαιοι ἔστωσαν συνδειπνοί σου, καὶ ἐν φόβῳ Κυρίου ἔστω τὸ καύχημά σου· ἐν χειρὶ τεχνιτῶν ἔργον ἐπαινεθήσεται, καὶ ὁ ἡγούμενος λαοῦ σοφὸς ἐν λόγῳ αὐτοῦ. φοβερὸς ἐν πόλει αὐτοῦ ἀνὴρ γλωσσώδης, καὶ ὁ προπετὴς ἐν λόγῳ αὐτοῦ μισηθήσεται.

N° 1 – LII 2ee pag later 70

LIV.

Ne deseras amicum veterem, nam recens non est ei aequalis: vinum nouum, amicus nouus, si inueterauerit cum voluptate, bibes illum. ne aemuleris gloriae peccatoris, non enim scis quis futurus sit exitus eius.

LV.

Ne tibi beneplaceat quod placitum impiis: memento quod vsque ad inferos non sint euasuri poenas: procul abesto ab homine qui habet potestatem occidendi, et non eris mortis timore dubius. ~~procul esto ab homine, qui habet potestatem occidendi~~ quod si accesseris, ne delinquas, ne tibi vitam eripiat.

LVI.

Cognosce te per medios laqueos transire et super propugnacula urbium ambulare: pro virili coniecturam facito de proximis, et cum sapientibus consultato: et cum intelligentibus sit colloquium tuum, et omnis narratio tua intra legem altissimi.

LVII.

Viri iusti sint tibi conviuae, et in timore Domini sit gloriatio tua: de manu artificum opus laudabitur, et ductor populi sapiens est in sermone suo. terribilis est in urbe sua homo linguax, et qui praeceps est in sermone suo odio habebitur.

νη.

Κριτὴς σοφὸς παιδεύσει τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἡγεμονία συνετοῦ τεταγμένη ἔσται· κατὰ τὸν κριτὴν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, οὕτως οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ· καὶ κατὰ τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως πάντες οἱ κατοικοῦντες αὐτήν. Βασιλεὺς ἀπαίδευτος ἀπολεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πόλις οἰκισθήσεται ἐν συνέσει δυναστῶν.

νθ.

Ἐν χειρὶ κυρίου ἐξουσία τῆς γῆς, καὶ τὸν χρήσιμον ἐγερεῖ εἰς καιρὸν ἐπ' αὐτῆς· ἐν χειρὶ κυρίου εὐοδία ἀνδρός, καὶ προσώπῳ γραμματέως ἐπιθήσει δόξαν αὐτοῦ. Ἐπὶ παντὶ ἀδικήματι μὴ μηνιάσῃς τῷ πλησίον, καὶ μὴ πράσσε μηδὲν ἐν ἔργοις ὕβρεως.

ξ.

Μισητὴ ἔναντι κυρίου καὶ ἀνθρώπων ὑπερηφανία, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων πλημμελήσει ἄδικα. Βασιλεία ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος μετάγεται, διὰ ἀδικίας καὶ ὕβρεις καὶ χρήματα δόλια. Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σπόδος; φιλαργύρου μὲν γὰρ οὐδὲν ἀνομώτερον.

ξα.

Ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἀνθρώπου ἀφισταμένου ἀπὸ κυρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἀπέστη ἡ καρδία αὐτοῦ. Ὅτι ἀρχὴ ἁμαρτίας ὑπερηφανία καὶ ὁ κρατῶν αὐτῆς ἐξομβρήσει βδέλυγμα. Διὰ τοῦτο παρεδόξασε κύριος τὰς ἐπαγωγὰς καὶ κατέστρεψεν εἰς τέλος αὐτούς.

Cap. VIII.

Iudex sapiens erudiet populum suum, et principatus intelligentis ordinatus est: qualis est iudex populi eius, tales sunt omnes eius ministri: et qualis princeps ciuitatis omnes incolentes ipsam. Rex inerauditus perdit populum suum, et ciuitas habitabitur intelligentia potentum.

Cap. IX.

In manu Domini est potestas terrae, qui suo tempore quem expedit excitat super eam. in manu Domini est prosperitas viri, et personae litterati apponet gloriam ipsius. Ne ob ullam iniquitatem cum proximo simultatem exerce, et ne quicquam facito in operibus contumeliae.

Cap. X.

Odiosa est coram Domino et hominibus superbia, nam per utramque committet delicta: regnum a gente in gentem transfertur propter iniustitias et contumelias et pecunias fraude partas. quid superbit terra et cinis! quoniam nihil iniquius

Cap. XI.

Initium superbiae hominis si segregantis a Domino: ~~autem~~ a factore ipsius abscitit cor eius: quia initium peccati est superbia et qui eam tenet effundet tanquam imbrem abominationem. ideo Dominus graues importat calamitates, et euertit sine fine eos.

ξβ.

Πλούσιος καὶ ἔνδοξος καὶ πλωχὸς τὸ καύχημα αὐτῶν φόβος κυρίου· οὐ δίκαιον ἀτιμάσαι πλωχὸν συνετὸν, καὶ οὐ καθήκει δοξάσαι ἄνδρα ἁμαρτωλόν. Μεγιστὰν καὶ κριτὴς καὶ δυνάστης δοξασθήσεται, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν τὶς μείζων τοῦ φοβουμένου τὸν κύριον.

ξγ.

ια.

Σοφία ταπεινοῦ ἀνύψωσε κεφαλὴν, καὶ ἐν μέσῳ μεγιστάνων καθίσει αὐτόν. Μὴ αἰνέσεις ἄνδρα ἐν κάλλει αὐτοῦ, καὶ μὴ βδελύξῃ ἄνθρωπον ἐν ὁράσει αὐτοῦ· μικρὰ ἐν πετεινοῖς μέλισσα, καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς.

ξδ.

Ἐν περιβολῇ ἱματίων μὴ καυχήσῃ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ δόξης μὴ ἐπαίρου· ὅτι θαυμαστὰ τὰ ἔργα κυρίου, καὶ κρυπτὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν ἀνθρώποις. Πολλοὶ τύραννοι ἐκάθισαν ἐπὶ ἐδάφους, ὁ δὲ ἀνυπονόητος ἐφόρεσεν διάδημα.

ξε.

Πολλοὶ δυνάσαι ἠτιμάσθησαν σφόδρα καὶ ἔνδοξοι παρεδόθησαν εἰς χεῖρας ἑτέρων. Πρὶν ἐξετάσῃς μὴ μέμψῃ, νόησον πρῶτον καὶ τότε ἐπιτίμα. πρὶν ἢ ἀκοῦσαι, μὴ ἀποκρίνου, καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ παρεμβάλλου.

LXII.

Dives et honoratus et pauper, eorum gloriatio est timor Domini: non est aequum decore affluere pauperem intelligentem, neque convenit honorare hominem peccatorem. magnas et iudex et dynasta honorabitur, et non est quisquam eorum Dominum timente maior.

LXIII.

Sapientia humilis extollit caput eius, et in medio magnatum collocabit eum. ne laudes virum in pulchritudine sua, et ne abominaveris hominem in aspectu eius. minima volucrum est apicula, et fructus eius inter dulcedines primus est.

LXIV.

In amictu vestium ne glorieris, et quo tempore in gloria es, ne efferto te. nam mirabilia sunt opera Domini et abscondita eius opera in hominibus: multi tyranni sederunt in pavimento, et is, de quo minime erat suspicio, gestavit diadema.

LXV.

Multi potentes magna sunt affecti infamia, et illustres traditi sunt in manus aliorum. priusquam exploraveris ne reprehendas, cognosce primum deinde obiurgato. priusquam audieris, ne respondeas, neve in medio sermonem interpellato.

ξ5

Ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ζωὴ καὶ θάνατος, πλωχεία καὶ πλοῦτος παρὰ Κυρίου ἐστι· ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθῶν ἀμνηστία κακῶν καὶ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν οὐ μνησθήσεται ἀγαθῶν· ὅτι κοῦφον ἔναντι κυρίου ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς ἀποδοῦναι ἀνθρώπῳ κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ.

ξζ.

Κάκωσις ὥρας ἐπιλησμόνην ποιεῖ τρυφῆς, καὶ ἐν συντελείᾳ ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ· πρὸ τελευτῆς μὴ μακάριζε μηδένα· καὶ ἐν τέκνοις αὐτοῦ γνωσθήσεται ἀνήρ.

16.

ξη.

Εὐ ποίησον εὐσεβεῖ, καὶ εὑρήσεις ἀνταπόδομα, καὶ εἰ μὴ παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ ὑψίστου· οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ τῷ ἐνδελεχίζοντι εἰς κακὰ, καὶ τῷ ἐλεημοσύνην μὴ χαριζομένῳ· Δὸς τῷ εὐσεβεῖ, καὶ μὴ ἀντιλάβῃ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

ξθ.

Εὐπόιησον τῷ ταπεινῷ, καὶ μὴ δῷς ἀσεβεῖ· ἐμπόδισον τοὺς ἄρτους σου, καὶ μὴ δῷ αὐτῷ, ἵνα μὴ ἐν αὐτοῖς σε δυναστεύσῃ· Διπλάσια γὰρ κακὰ εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς, οἷς ἂν ποιήσῃς αὐτῷ.

ο

Οὐκ ἐπιγνωσθήσεται ἐν ἀγαθοῖς ὁ φίλος, καὶ οὐ κρυβήσεται ἐν κακοῖς ὁ ἐχθρός· ἐν ἀγαθοῖς ἀνδρὸς οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐν λύπῃ καὶ ἐν τοῖς κακοῖς αὐτοῦ καὶ ὁ φίλος διαχωρισθήσεται· μὴ πιστεύσῃς τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν αἰῶνα· ὡς γὰρ ὁ χαλκὸς ἰοῦται, οὕτως ἡ πονηρία αὐτοῦ.

LXVI.

Bona et mala, vita et mors, paupertas et diuitiae a Domini sunt; in die bonorum est oblivio malorum; et in die malorum non erit memoria bonorum: quia facile coram Domino in die mortis reddere homini secundum vias suas.

LXVII.

Afflictio temporis oblivionem inducit deliciarum, et in fine hominis est eius operum patefactio: ante obitum neminem praedica beatum: et in liberis suis cognoscetur vir.

LXVIII.

Benefac pio et inuenies retributionem, et si non ab ipso, at ab Altissimo: non sunt bona perseveranti in malis, et stipem non largienti: da pio et ne fulcena peccatorem.

LXIX.

Benefac humili et ne des impio: impedi panes tuos et ne illi des, ne per hoc te potentior eiuadat: siquidem duplicia mala consequeris in omnibus beneficiis, quae illi praestiteris.

LXX.

Non dignoscetur in secundis amicus, neque latebit in aduersis inimicus: cum homini bene est inimici eius in maerore sunt, et cum ei male est, etiam amicus abscedet. ne credas inimico tuo sine fine: nam ut aes rubiginosum sit, sic malitia eius.

οα.

Τίς ἐλεήσει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον; καὶ πάντας τοὺς προσάγοντας θηρίοις· οὕτως τὸν προσπορευόμενον ἀνδρὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ συμφυρόμενον ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ· ὥραν μετὰ σοῦ διαμένει, καὶ ἐὰν ἐκκλίνῃς οὐ μὴ καρτερήσῃ.

ὁβ.

ψ. Ὁ ἁπτόμενος πίσσης, μολυνθήσεται ἐν αὐτῇ καὶ ὁ κοινωνῶν ὑπερηφάνῳ ὁμοιωθήσεται αὐτῷ· βάρος ὑπὲρ σε μὴ ἄρῃς, καὶ ἰσχυροτέρῳ σοῦ καὶ πλουσιωτέρῳ μὴ κοινώνει· τί κοινωνήσει χύτρα πρὸς λέβητα; αὕτη προσκρούσει, καὶ αὕτη συντριβήσεται.

ὁγ.

Πλούσιος ἠδίκησεν, καὶ αὐτὸς προσενεβριμήσατο· πτωχὸς ἠδίκηται, καὶ αὐτὸς προσδεηθήσεται. ἐὰν χρησιμεύσῃς ἐργάζεται ἐν σοί· καὶ ἐὰν ὑστερήσῃς καταλείψει σε. ἐὰν ἔχῃς, συμβιώσεταί σοι, καὶ ἀποκενώσει σε καὶ αὐτὸς οὐ πονέσει.

ὁδ.

Χρείαν ἔσχηκέ σου, ἀποπλανήσει σε, καὶ προσγελάσεταί σοι, καὶ δώσει σοὶ ἐλπίδα. Λαλήσει σοὶ καλὰ καὶ ἐρεῖ τίς ἡ χρεία σου; καὶ αἰσχυνεῖ σε ἐν τοῖς βρώμασιν αὐτοῦ· ἕως οὗ ἀποκενώσῃ σε δὶς ἢ τρὶς, καὶ ἐπ' ἐσχάτῳ καταμωκήσεταί σου

LXXI.

Quis miserebitur incantatoris icti a serpente? aut illius eorum qui ad bestias accedunt? similiter eius qui accesserit ad hominem peccatorem, seque commiscuerit in peccatis illius: horam tecum manebit, quod si declinaveris non perseverabit.

LXXII.

Qui tangit picem contaminabitur ea, et qui communicat cum superbo fiet ei similis: onus supra vires tuas ne tollas, et cum potentiori aut ditiori te ne communica: quid communicet olla cum aheno? ipsa allidetur et ipsa confringetur.

LXXIII.

Dives fecit iniuriam, et ipse insuper fremit; pauper passus est iniuriam et insuper supplicabit. si utilis eris, opus per te faciet; sin egebis, deseret te. si habebis, vivet tecum, et exinaniet te nec ipse laborabit.

LXXIV.

Si indiguit tui, decipiet te, et arridebit tibi spemque tibi dabit. commode loquetur tecum et dicet, qua re opus est tibi! et pudefaciet te cibis suis. donec bis te exinanierit aut ter, et ad extremum irriserit te.

ΟΕ.

Πρόσεχε μὴ ἀποπλανηθῇς, καὶ μὴ ταπεινωθῇς ἐν εὐφρο-
σύνῃ σου· προσκαλεσαμένου σὲ δυνάστου, ὑποχωρῶν
γίνου, καὶ τόσῳ μᾶλλον προσκαλέσεταί σε· μὴ ἔμπιπτε,
ἵνα μὴ ἀποσθῇς, καὶ μὴ μακρὰν ἀφιστῶ, ἵνα μὴ ἐπιλη-
σθῇς· μὴ ἔπεχε εἰσηγορεῖσθαι μετ' αὐτοῦ, καὶ μὴ πίστευε
τοῖς πλείοσι λόγοις αὐτοῦ.

ΟΣ.

Πᾶν ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτοῦ, καὶ πᾶς ἄνθρωπος
τὸν πλησίον αὐτοῦ· πᾶσα σάρξ κατὰ γένος συνάγεται,
καὶ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολληθήσεται ἀνήρ· τί κοινωνήσει
λύκος ἀμνῷ; οὕτως ἁμαρτωλὸς πρὸς εὐσεβῆ· τίς εἰ-
ρήνη ὑαίνῃ πρὸς κύνα; καὶ τίς εἰρήνη πλουσίῳ πρὸς
πένητα;

ΟΖ.

Κυνήγια λεόντων ὄναγροι ἐν ἐρήμῳ, οὕτως νομαὶ
πλουσίων πτωχοί· βδέλυγμα ὑπερηφάνῳ ταπεινό-
της, οὕτως βδέλυγμα πλουσίῳ πτωχός. Πλούσιος
σαλευόμενος στηρίζεται ὑπὸ φίλων, ταπεινὸς δὲ
πεσὼν προσαπωθεῖται ὑπὸ φίλων.

ΟΗ.

Πλουσίου σφαλέντος πολλοὶ ἀντιλήπτορες, ἐλάλησεν
ἀπόρρητα, καὶ ἐδικαίωσαν αὐτόν· ταπεινὸς ἔσφαλε
καὶ προσεπετίμησαν αὐτῷ. ἐφθέγξατο σύνεσιν καὶ οὐκ
ἐδόθη αὐτῷ τόπος. πλούσιος ἐλάλησεν, καὶ πάντες
ἐσίγησαν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ ἀνύψωσαν ἕως τῶν νεφελῶν

LXXV.

Cave, ne seducaris aut laetitia deiiciaris: si potens te adue, cabit, fac ut recedas, et eo magis te advocabit: ne irrue, ne repellaris, et ne abstetas, ne oblivioni tradaris: ne intende colloqui cum eo, et ne crede pluribus verbis eius.

LXXVI.

Omne animal diligit sui simile, et omnis homo alterum: omnis caro secundum genus congregatur, et sui simili adhae, rebit homo: quid communicabit lupus cum agno? item peccator cum pio. quae pax hyaenae cum cane, et quae pax diviti cum egeno?

LXXVII.

Venationes leonum onagri in deserto, ita pabula divitem pauperes: abominationi est superbo humilitas, similiter abominatio est diviti pauper. dives nutans firmatur ab amicis, humilis autem lapsus insuper propellitur ab amicis.

LXXVIII.

Collapsi divitis multi sunt sublevatores, locutus est nefanda, et iustificaverunt eum. humilis lapsus est et insuper obiurgarunt eum. locutus est intelligentiam et non datus est ei locus. dives locutus est et omnes tacuerunt, et sermonem eius extulerunt ad nubes usque

οθ.

ιδ. Πᾶσα σάρξ ὡς ἱμάτιον παλαιοῦται· ἡ γὰρ διαθήκη ἀπ' αἰῶνος θανάτῳ ἀποθανῇ. ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρου δασέος, τὰ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δὲ φύει· οὕτως γενεὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, ἣ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γεννᾶται.

πο.

Πᾶν ἔργον σηπόμενον ἐκλείπει, καὶ ὁ ἐργαζόμενος αὐτὸ μετ' αὐτοῦ ἀπολεύσεται· μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐν σοφίᾳ μελετήσει καλὰ, καὶ ἐν συνέσει αὐτοῦ διαλεχθήσεται ἅγια· ὁ διανοούμενος τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτῆς νοηθήσεται.

πα.

ιε Ὁ φοβούμενος κύριον ποιήσει αὐτὰ, καὶ ὁ ἐγκρατὴς γνώσεως νόμου καταλήψεται αὐτήν. καὶ ὑπαντήσεται αὐτῷ ὡς μήτηρ, καὶ ὡς γυνὴ παρθενίας προσδέξεται αὐτόν. ψωμιεῖ αὐτὸν ἄρτον συνέσεως, καὶ ὕδωρ σοφίας ποτίσει αὐτόν· στηριχθήσεται ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐ μὴ κλιθῇ, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐφέξει, καὶ οὐ μὴ καταισχυνθῇ.

πβ.

Οὐ μὴ καταλήψονται αὐτὴν ἄνθρωποι ἀσύνετοι, καὶ ἄνδρες ἁμαρτωλοὶ οὐ μὴ ἴδωσιν αὐτήν· μακράν ἐστιν ὑπερηφανίας, καὶ ἄνδρες ψεῦσται οὐ μὴ μνησθήσονται αὐτῆς. Ταπεινοφροσύνη γὰρ ὑψώσει αὐτὸν παρὰ τοὺς πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ἀνοίξει στόμα αὐτοῦ. εὐφροσύνην καὶ στέφανον ἀγαλλιάματος εὑρήσει καὶ ὄνομα αἰώνιον κατακληρονομήσει.

LXXIX.

Omnis caro ut vestimentum veterascit: statutum enim ab omni aeuo est: morte morieris. Quemadmodum virens folium in densa arbore, aliud quidem decidit, aliud autem nascitur. ita genus carnis et sanguinis hominum aliud quidem obit, aliud autem gignitur.

LXXX.

Omne opus putrescens deficit, et qui facit illud cum eo abibit. beatus vir qui in sapientia meditabitur bona, et in intelligentia sua disputabit sancta. qui cogitat vias eius in corde suo et in occultis eius intelligetur.

LXXXI.

Qui timet Dominum faciet ea, et qui compos est scientiae legis apprehendet eam. et occurret illi tanquam mater, et tanquam uxor virginitatis excipiet eum: cibabit eum pane intelligentiae et aqua sapientiae potabit eum. fulcietur ea et nequaquam inclinabitur ne inclinatus fuerit, et ei innitetur, et ne pudefiat.

LXXXII.

Non apprehendent eam homines intelligentiae expertes, et viri peccatores non videbunt eam: procul abest a superbia, et viri mendaces non meminerunt eius. Humilitatis studium enim extollet eum supra proximum suum, et in medio ecclesiae aperiet os suum. laetitiam et coronam exultationis inveniet, et nomen sempiternum possidebit.

πγ.

Μὴ εἴπῃς, ὅτι ἀπὸ Κυρίου κρυβήσομαι, μὴ ἐξ ὕψους τίς με μνηβδήσεται; ἐν λαῷ πλείονι ὢ μὴ μνηβδῶ, τίς γὰρ ἡ ψυχή μου ἐν ἀμετρήτῳ κλίβει; ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τοῦ Θεοῦ, ἄβυσσος καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς διαλευσθήσονται ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ.

πδ'.

Ἐλαττώμενος καρδίᾳ διανοεῖται τοῦτο, καὶ ἀνὴρ ἄφρων καὶ πλανώμενος διανοεῖται μωρά. Ἄκουόν μου τέκνον, καὶ μάθε ἐπιστήμην, καὶ ἐπὶ τῶν λόγων μου πρόσεχε τῇ καρδίᾳ σου. ἐκφαίνω ἐν διδαχῇ παιδείαν, καὶ ἐν ἀκριβείᾳ ἀπαγγέλλω ἐπιστήμην.

πε.

Ἐν κρίσει κυρίου τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἀπὸ ποιήσεως αὐτῶν διέστειλεν μερίδας αὐτῶν. ἐκόσμησεν εἰς αἰῶνα τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἐν χειρὶ αὐτοῦ αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν εἰς γενεὰς γενεῶν. οὐκ ἐπείνασαν οὐδὲ ἐκοπίασαν καὶ οὐκ ἐξέλιπον ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν.

πς'.

Ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ οὐκ ἐθλιψεν, καὶ εἰς αἰῶνα οὐκ ἀπειθήσουσιν τῷ ῥήματι αὐτοῦ. καὶ μετὰ ταῦτα κύριος εἰς τὴν γῆν ἐπέβλεψεν, καὶ ἐνέπλησεν αὐτὴν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. ψυχὴν παντὸς ζῴου ἐκάλυψεν τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ εἰς αὐτὴν ἡ ἀποσοφὴ αὐτῶν.

LXXXIII.

Ne dixeris, celabo Dominum, num ex alto quis mei memor erit? in populo multo non erit mei memoria, quaenam est anima mea in immensa creatura? ecce coelum et coelum coeli Dei, abyssus et terra, et quae in eis mo; uebuntur in visitatione eius.

LXXXIV.

Demissus corde cogitabit haec, et vir insipiens et erans cogitat stulta. audi me, fili, et disce scientiam, et ad sermones meos attende corde tuo. patefaciis ponere disciplinam, et exacte annuncio scientiam.

LXXXV.

Cum iudicio Domini opera ipsius a principio fuerunt, et a creatione eorum divisit partes illorum. ornauit in sempiternum opera sua et in manu ipsius initia sunt eorum ad generationes generationum. non esurierunt neque laborarunt et non defiterunt ab operibus suis.

LXXXVI.

Alter alterum proximum suum non adflixit et usque in saeculum non detrectabunt dictum eius. et post ea Dominus terram respexit et inpleuit eam bonis suis. animam omnis animantis operuit facies eius, et in ipsam reuersio eorum erit.

πζ'.

Ἐπίστρεφε οὖν ἐπὶ κύριον, καὶ ἀπόλειπε ἁμαρτίας· δεήθητι κατὰ πρόσωπον, καὶ σμίκρυνον πρόσκομμα· ἐπάναγε ἐπὶ ὕψιστον καὶ ἀπόστρεφε ἀπὸ ἀδικίας, καὶ σφόδρα μίσησον βδέλυγμα· ὕψιστον τίς αἰνέσει ἐν ᾅδου; ἀντὶ ζώντων καὶ διδόντων ἀνθομολόγησιν.

πη'.

Ἀπὸ νεκροῦ ὡς μὴ δὲ ὄντος ἀπόλλυται ἐξομολόγησις· ζῶν γὰρ καὶ ὑγιὴς αἰνέσει τὸν κύριον· ὡς μεγάλη ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ κυρίου, Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἐξιλασμὸς τοῖς ἐπιστρέφουσιν ἐπ' αὐτόν· οὐ γὰρ δύναται πάντα εἶναι ἐν ἀνθρώποις, ὅτι οὐκ ἀθάνατος υἱὸς ἀνθρώπου.

πθ'.

Τί φωτεινότερον ἡλίου, καὶ τοῦτο ἐκλείπει, καὶ πονηρὸν ἐνθυμηθήσεται σάρξ καὶ αἷμα· Δύναμιν ὕψους οὐρανοῦ αὐτὸς ἐπισκέπτεται, καὶ οἱ ἄνθρωποι πάντες γῆ καὶ σποδός. Οὐθενὶ ἐξεποίησεν ἐξαγδεῖλαι τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ τίς ἐξιχνιάσει τὰ μεγαλεῖα αὐτοῦ.

ρ.

ιη' Κράτος μεγαλωσύνης αὐτοῦ τίς ἐξαριθμήσεται; καὶ τίς προσθήσει ἐκδιηγήσασθαι τὰ ἐλέη αὐτοῦ; οὐκ ἔστιν ἐλαττῶσαι οὐδὲ προσθεῖναι, καὶ οὐκ ἔστιν ἐξιχνιάσαι τὰ θαυμάσια τοῦ Κύριου· ὅταν συντελήσῃ ἄνθρωπος, τότε ἄρχεται, καὶ ὅταν παύσηται, τότε ἀπορηθήσεται.

LXXXVII.

Redi ergo ad Dominum, et relinque peccata: precare in conspectu eius et minue offensam. revertere ad Summum et deflecte ab iniustitia, et abominationem admodum odio habeto. Altissimum quis laudabit in sepulcro pro vivis viventium et gratias agentium. coram viventibus et edentibus confessionem.

LXXXVIII.

A mortuo, quia non est, perit confessio, vivus autem et valens laudabit Dominum: quam magna est misericordia Domini, Dei nostri, et placabilitas reuertentibus ad ipsum: non enim possunt omnia esse in hominibus, quia non est immortalis filius hominis.

LXXXIX.

Quid lucidius sole, et hoc deficit, et malum cogitat caro et sanguis: exercitum altitudinis coeli ipse perlustrat, et homines omnes sunt terra et cinis: nulli concessit foris enarrare opera ipsius, et quis perscrutabit magnalia eius

XC.

Robur maiestatis eius quis enumerabit? et quis insuperaddet exponendo misericordias eius? non est minuere neque addere, et non est perscrutare mirabilia Domini: quum consummaverit homo, tum incipit, et quum defecerit, tum dubitabit.

ζά.

Τί ἄνθρωπος; κὶ τί ἡ χρῆσις αὐτοῦ; τί τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ, κὶ τί τὸ κακὸν αὐτοῦ; Ἀριθμὸς ἡμερῶν ἀνθρώπου πολλὰ ἔτη ἑκατόν. ὡς σταγὼν ὕδατος ἀπὸ θαλάσσης κὶ ψῆφος ἀμμοῦ, οὕτως χίλια ἔτη ἐν ἡμέρᾳ αἰῶνος. διὰ τοῦτο ἐμακροθύμησε κύριος ἐπ' αὐτοῖς, κὶ ἐξέχεεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

ζβ.

Εἶδε κὶ ἐπέγνω τὴν καταστροφὴν αὐτῶν ὅτι πονηρὰ διὰ τοῦτο ἐπλήθυνε τὸν ἐξιλασμὸν αὐτοῦ· ἔλεος ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. ἐλέγχων κὶ παιδεύων κὶ διδάσκων κὶ ἐπιστρέφων ὡς ποιμὴν τὸ ποίμνιον αὐτοῦ. τοὺς ἐκδεχομένους παιδείαν ἐλεεῖ κὶ τοὺς κατασπεύδοντας ἐπὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ.

ζγ.

Οὐχὶ καύσωνα ἀναπαύσει δρόσος, οὕτως κρείσσων λόγος ἢ δόσις. οὐκ ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν; κὶ ἀμφότερα παρὰ ἀνδρὶ κεχαριτωμένῳ. Μωρὸς ἀχαρίστως ὀνειδιεῖ, κὶ δόσις βασκάνου ἐκτήκει ὀφθαλμούς. πρὶν ἢ λαλῆσαι μάνθανε, κὶ πρὸ ἀρρωστίας θεραπεύου· πρὸ κρίσεως ἐξέταζε σεαυτόν, κὶ ἐν ὥρᾳ ἐπισκοπῆς εὑρήσεις ἐξιλασμόν.

XCI.

Quid homo? quidue usus eius? quid bonum eius, quidue malum eius? numerus dierum hominis, ut multum centum annorum est. sicut gutta aquae e mari et calculus arenae, ita mille anni in die aeternitatis. propter quod longanimis fuit Dominus super eos effudítque super eos misericordiam suam.

XCII.

Vidit et cognouit finem eorum, quod malus sit: ideo multiplicauit placationem suam. hominis misericordia est erga proximum suum, Domini autem misericordia super omnem carnem: arguens, et castigans, et docens, et reducens sicut pastor gregem suum. admittentium disciplinam miseretur et properantium ad iudicia ipsius

XCIII.

Nonne aestum sedabit ros, ita potior est sermo quam donum. nonne ecce sermo super donum bonum est? et ambo apud hominem gratiosum: stultus ingratum in modum exprobrabit, et donum indigi tabefacit oculos. antequam loquaris disce, et ante morbum meditare tibi ipse. ante iudicium inquire temet ipsum, et in hora visitationis inuenies placationem.

Περὶ Σοφίας.

α.

Κόσμος νεανίαις Σοφία, δόξα δὲ πρεσβυτέρων πολιαί. Παροιμ. XX: 29.

β.

Κρείσσων Σοφία λίθων πολυτελῶν, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστι. VIII: 11.

γ.

Λόγοις σοφῶν παράβαλλε οὖς σόν, καὶ ἀκούε αὐτῶν λόγων. XXII: 17.

δ.

Μετὰ σοφίας οἰκοδομεῖται οἶκος, μετὰ συνέσεως ἀνορθοῦται, μετὰ αἰσθήσεως ἐμπίμπλανται ταμεῖα ἐκ παντὸς πλούτου τιμίου καὶ καλοῦ. XXIV: 3:4.

ε.

Νεανίου φιλοῦντος σοφίαν, εὐφραίνεται ὁ πατὴρ αὐτοῦ. XXIX: 3. αἰσχύνη πατρὶ υἱὸς ἄφρων. XIX: 13.

ϛ

Σοφὸς γίνου Συμφοιτητά, ἵνα εὐφραίνηται σου ἡ καρδία, καὶ ἀπόστρεψον ἀπὸ σου ἐπονειδίστους λόγους. XXVII: 11.

1792.

De Sapientia.

I.

Adolescentibus ornamentum est Sapientia, gloria autem seniorum canities. Prov. xx: 29.

II.

Lapidibus pretiosis melior est Sapientia, omne autem pretiosum haud ea dignum est. VIII: 11.

III.

Sapientum dicta adplica aurem tuam, eorumque sermonibus ausculta. XXII: 17.

IV.

Sapientia struitur domus, intelligentia exstruitur, scientia implentur cellae omni[illegible] rerum copia pretiosa et bona.

V.

Adolescentis sapientiae amantissimi pater eius laetatur: pudendus est patri insipiens filius.

VI.

Sis sapiens condiscipule, ut cor tuum laetari possit, et probrosa dicta auerte a te.

Περὶ Σοφίας

ζ.

Οὐκ εὐφραίνεται πατὴρ ἐφ' υἱῷ ἀπαιδεύτῳ· υἱὸς δὲ φρόνιμος εὐφραίνει μητέρα αὐτοῦ. XVII: 21.

η.

Ὅστις πέποιθε θρασείᾳ καρδίᾳ, ὁ τοιοῦτος ἄφρων· ὃς δὲ πορεύεται σοφίᾳ, σωθήσεται. XXVIII: 26.

θ

Ἡδονῆς γὰρ ὁ μὲν ἑκὼν εἰργόμενος, σοφός· ὁ δὲ μὴ δεόμενος, μακάριος. τὸ δὲ γῆρας πρὸς ἀμφότερα ἐπιτήδειον. καὶ γὰρ φρονιμωτέρους τοὺς ἀνθρώπους ἀπεργάζεται, καὶ τῶν ἡδέων ἀμελεστέρους.

ι.

Τῶν φιλοσοφησάντων ἔνιοι εὑρεῖν φασι τὸ θήραμα τῆς σοφίας, ὡς Ἐπίκουρος καὶ οἱ Στωϊκοί. οἱ δὲ ἀκμὴν ἔτι ζητεῖν ὥς που παρὰ θεοῖς τῆς σοφίας καὶ οὐκ ἀνθρωπίνου χρήματος ὄντος· οὕτως ἔλεγε Σωκράτης καὶ Πύῤῥων.

De Sapientia.

VII.

De filio indocto non gaudet pater: filius autem prudens matrem suam hilarat.

VIII.

Quisquis audaci fretus animo, ~~ipse~~ imprudens est: qui incedit sapientia, salusbitur.

IX.

Qui sponte a voluptate recedit, sapiens est: qui vero ipsam prorsus non desiderat, beatus. Senectus ~~autem~~ autem istorum utrique est idonea. nam et prudentiores homines, et immundorum negligentiores reddit.

X.

Philosophorum quidam aiunt se indaginem sapientiae inuenisse, vt Epicurus et Stoici: alii vero se illam adhuc perquirere, vt rem Dus propriam sapientiam eamque non humanae sortis. ita dicebat Socrates et Pyrrhon.

Περὶ Σοφίας Σειραχ

ια.

Πᾶσα σοφία παρὰ Κυρίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐστιν εἰς τὸν αἰῶνα. 1:1.

ιϛ.

Κύριος αὐτὸς ἔκτισεν αὐτὴν, καὶ εἶδε, καὶ ἐξηρίθμησεν αὐτὴν, καὶ ἐξέχεεν αὐτὴν ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ μετὰ πάσης σαρκὸς κατὰ τὴν δόσιν αὐτοῦ, καὶ ἐπλούτησεν αὐτὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. 1:8.

ιγ.

Ἀρχὴ Σοφίας φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ μετὰ πίστεως ἐκτίσθη αὐτοῖς ἀπὸ τῶν κοιλιῶν αὐτῆς. πίστις. πάντα τὸν ὄντων αὐτῶν ἐμπλήσει ἐπιθυμημάτων αὐτῆς, καὶ τὰ ἀποθησαυρίσματα ἀπὸ τῶν γενημάτων αὐτῆς. ἀμφότερα δὲ ἐστι δῶρα Θεοῦ εἰς εἰρήνην.

ιδ.

Στέφανος σοφίας φόβος κυρίου, ἀναθάλλων εἰρήνην, καὶ ὑγιείαν ἀκέσεως. πλατύνει δὲ καὶ χάριν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

ιε.

Ἐν θησαυροῖς σοφίας παραβολὴ ἐπιστήμης, βδέλυγμα δὲ ἁμαρτωλῷ θεοσέβεια. Ἐπιθυμήσας σοφίαν διατήρησον ἐντολάς, καὶ Κύριος χορηγήσει σοι αὐτήν.

De Sapientia

XI.

Omnis Sapientia a Domino, et cum illo est in aeternum.

XII.

Dominus ipse creauit eam, et vidit, et enumerauit eam, et effudit eam super omnia opera sua, et super omnem carnem pro largitione sua, et suppeditauit eam omnibus diligentibus se.

XIII.

Initium Sapientiae timere Dominum, et applet fidelibus [illegible] suis.
Totam ipsorum domum suis implebit desideriis, et cellas proventibus suis. vtraque autem Dei dona sunt ad pacem.

XIV.

Corona Sapientiae timor Domini, faciens regerminare pacem et bonam sanamque valetudinem: amplificat occasionem gloriandi iis qui diligunt ipsum.

XV.

In thesauris sapientiae est parabola scientiae: exsecrabilis autem peccatori pietas in Deum est. Qui desideras sapientiam, custodi praecepta et Dominus eam tibi suppeditabit.

ιε.

Τέκνον· εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ Θεῷ ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν. Εὔθυνον τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέρησον, καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς. Ὅτι ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς, καὶ ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως.

ις.

Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς ἀπολωλεκόσι τὴν ὑπομονήν, καὶ τί ποιήσετε, ὅταν ἐπισκέπτηται ὁ κύριος; Ἐμπεσούμεθα εἰς χεῖρας κυρίου, καὶ οὐκ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, ὡς γὰρ ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ, οὕτως καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

ιη.

Οἱ φοβούμενοι κύριον ἑτοιμάσουσι καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ταπεινώσουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Ἐμπεσούμεθα εἰς χεῖρας κυρίου, καὶ οὐκ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, ὡς γὰρ ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ, οὕτως καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

ιθ.

Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου, ἵνα ἐπέλθῃ σοὶ εὐλογία παρ' αὐτοῦ. Εὐλογία γὰρ πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια.

XVI.

Fili, si accedas ad seruiendum Domino Deo, prae, para animam tuam ad tentationem. Dirige cor tuum, et perdura, et ne festina tempore aduersitatis. Si quidem igne probatur aurum et homines accepti in camino depressionis.

XVII.

Vae vobis qui amisistis patientiam, ecquid facietis, si Dominus animadvertat? incidamus in manus Dei potius quam in manus hominum: quanta enim est maiestas ipsius, tanta est misericordia ipsius.

XVIII.

Qui timent Dominum praeparabunt corda sua, et coram ipso demittent animas suas. Incidemus in manu Domini, et non in manus hominum: quanta enim est maiestas eius, tanta quoque misericordia ipsius.

XIX.

Opere et sermone patrem cole tuum, ut obueniat tibi benedictio ab eo: maledictio vero matris eradi, cat fundamenta. Benedictio enim patris firmat domos filiorum

κ.

Μὴ δοξάζου ἐν ἀτιμίᾳ πατρός σου· οὐ γάρ ἐστι σοὶ δόξα πατρὸς ἀτιμία· ἡ γὰρ δόξα ἀνθρώπου ἐκ τιμῆς πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ὄνειδος τέκνοις μήτηρ ἐν ἀδοξίᾳ.

κα.

Τέκνον ἀντιλαβοῦ ἐν γήρᾳ πατρός σου, καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτὸν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ· κἂν ἀπολείπῃ σύνεσιν, συγγνώμην ἔχε, καὶ μὴ ἀτιμάσῃς αὐτὸν ἐν πάσῃ ἰσχύϊ σου.

κβ.

Τέκνον ἐν πραΰτητι τὰ ἔργα σου διέξαγε, καὶ ὑπὸ ἀνθρώπου δεκτοῦ ἀγαπηθήσῃ. Ὅσῳ μέγας εἶ, τοσούτῳ ταπεινοῦ σεαυτὸν, καὶ ἔναντι κυρίου εὑρήσεις χάριν.

κγ.

Ἐν τοῖς περισσοῖς τῶν ἔργων σου μὴ περιεργάζου. πλείονα γὰρ συνέσεως ἀνθρώπων ὑποδείχθη σοί. Πολλοὺς γὰρ ἐπλάνησεν ἡ ὑπόληψις αὐτῶν ματαία καὶ ὑπόνοια πονηρὰ ὠλίσθησε διανοίας αὐτῶν.

κδ.

Καρδία σκληρὰ κακοθήσεται ἐπ' ἐσχάτων, καὶ ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον, ἐν αὐτῷ ἐμπεσεῖται καρδία σκληρὰ βαρυνθήσεται πόνοις, καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς προσθήσει ἁμαρτίαν ἐφ' ἁμαρτίαις.

XX.

Ne quaere tibi gloriam ex ignominia patris tui: non enim tibi gloria est patris ignominia: nam gloria hominis ex honore patris ipsius, et probrum est liberis mater in infamia.

XXI.

Fili subleva in senectute patrem tuum et ne contristes ipsum in vita ipsius: quod si intelligentia illum reliquerit, da veniam, et ne ignominia eum afficias, summa ope caveto.

XXII.

Fili placide negotia tua transige, et ab homine accepto amaberis. quo maior es eo, tanto magis te demitte, et apud Dominum invenies gratiam.

XXIII.

In rebus supervacaneis ne esto curiosus, plura enim, quam intellectus hominum capit demonstrata tibi sunt. multos seduxit opinio ipsorum vana, et suspicio prava labefactavit mentes eorum.

XXIV.

Cor durum malo afficietur tandem, et qui amat periculum in eo peribit: cor durum gravabitur laboribus, et peccator peccata peccatis adder.

κε.

Τέκνον τὴν ζωὴν τοῦ πλωχοῦ μὴ ἀποστερήσῃς, καὶ μὴ παρελκύσῃς ὀφθαλμοὺς ἐπιδεεῖς. ψυχὴν πεινῶσαν μὴ λυπήσῃς, καὶ μὴ παροργίσῃς ἄνδρα ἐν ἀπορίᾳ αὐτοῦ.

κϛ

Καρδίαν παροργισμένην μὴ προσταράξῃς καὶ μὴ παρελκύσῃς δόσιν προσδεομένου. ἱκέτην θλιβόμενον μὴ ἀπαναίνου. καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ πλωχοῦ.

κζ.

Ἀπὸ δεομένου μὴ ἀποστρέψῃς ὀφθαλμόν, καὶ μὴ δῶς τόπον ἀνθρώπῳ καταράσασθαί σε. καταρωμένου γάρ σε ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ, τῆς δεήσεως αὐτοῦ ἐπακούσεται ὁ ποιήσας αὐτόν.

κη.

Ἡ Σοφία υἱοὺς ἑαυτῆς ἀνύψωσεν, καὶ ἐπιλαμβάνεται τῶν ζητούντων αὐτήν. ὁ ἀγαπῶν αὐτὴν ἀγαπᾶ ζωήν, καὶ οἱ ὀρθρίζοντες πρὸς αὐτὴν ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης.

κθ.

Ὁ κρατῶν αὐτῆς κληρονομήσει δόξαν, καὶ οὗ εἰσπορεύεται εὐλογήσει Κύριος. οἱ λατρεύοντες αὐτῇ λειτουργήσουσιν ἁγίῳ, καὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὴν ἀγαπᾶ ὁ κύριος.

λ.

Ὁ ὑπακούων αὐτῆς κρινεῖ ἔθνη, καὶ ὁ προσελθὼν αὐτῇ κατασκηνώσει πεποιθώς. ἐὰν ἐμπιστεύσῃς, κατακληρονομήσεις αὐτήν, καὶ ἐν κατασχέσει ἔσονται αἱ γενεαὶ αὐτοῦ.

XXV.

Fili ne vita pauperem defraudes, neve oculos indigentes differas. animam esurientem ne contristes, neve quempiam in eius inopia irrites.

XXVI.

Cor irritatum ne insuper conturbes, et ne differas dorare indigenti. Supplicem afflictum ne reiicias et ne auertas vultum tuum a paupere.

XXVII.

Ab indigente oculos tuos ne auertas, et ne dederis locum homini maledicendi tibi. nam si ille tibi maledixerit in amaritudine animae suae, eius preces exaudiet is, qui fecit ipsum.

XXVIII.

Sapientia filios suos extollit et suscipit eos qui ipsam quaerunt. qui amat ipsam amat vitam et qui mane frequentabit eam complebuntur laetitia.

XXIX.

Qui tenuerit illam hereditabit gloriam et quocunque intrauerit benedicet Dominus. qui seruiunt ei mini, prabunt sancto, et diligentes illam diligit Dominus.

XXX.

Qui auscultat ei iudicabit gentes, et qui auscult ad eam habitabit confidenter. Si confides illi heres eius eris, et in possessione erunt generationes ipsius.

λα.

Συντήρησον καιρὸν καὶ φύλαξε ἀπὸ πονηροῦ, καὶ περὶ τῆς ψυχῆς σου μὴ αἰσχυνθῇς· ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχύνη δόξα καὶ χάρις.

Ε.

λβ.

Μὴ λίκμα ἐν πανὶ ἀνέμῳ καὶ μὴ πορεύου ἐν πάσῃ ἀτραπῷ· οὕτως ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος. Ἴσθι ἐστηριγμένος ἐν συνέσει σου, καὶ εἷς ἔστω σου ὁ λόγος.

λγ.

Ἐν γὰρ λόγῳ γνωσθήσεται σοφία καὶ παιδεία ἐν ῥήμασι γλώσσης. Μὴ ἀντίλεγε τῇ ἀληθείᾳ κατὰ μηδὲ ἕν, καὶ περὶ τῆς ἀπαιδευσίας σου ἐντράπηθι.

λδ.

Δόξα καὶ ἀτιμία ἐν λαλιᾷ, καὶ γλῶσσα ἀνθρώπου πτῶσις αὐτῷ. Μὴ κληθῇς ψίθυρος, καὶ τῇ γλώσσῃ σου μὴ ἐνέδρευε.

λε.

Εἷως τοῦ θανάτου ἀγώνισαι περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ κύριος ὁ θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σου. Μὴ γίνου θρασὺς ἐν γλώσσῃ σου, καὶ νωθρὸς καὶ παρειμένος ἐν τοῖς ἔργοις σου.

λϛ.

Καὶ ἀντὶ φίλου μὴ γίνου ἐχθρός· ὄνομα γὰρ πονηρὸν αἰσχύνη καὶ ὄνειδος κληρονομήσει. Οὕτως ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος

XXXI.

Obserua tempus et cave a malo, et ne te tui ipsius pudeat: nam est pudor qui peccatum adducit, et est pudor gloria et gratia.

XXXII.

Ne ventila quovis vento, et ne gradere qualibet semita: sic est peccator bilinguis. Esto stabilis in doctrina tua, et unus esto sermo tuus.

XXXIII.

Nam in sermone cognoscetur sapientia, et disciplina in verbis linguae. ne contradic veritati neque ad unum, et de inscitia tua verecundare.

XXXIV.

Gloria et infamia in locutione, et lingua hominis ei casus est. Ne susurro voceris, neve insidieris lingua tua.

XXXV.

Ad mortem vsque decerta pro veritate et Dominus pugnabit pro te: ne sis audax lingua tua et ignauus et remissus in operibus tuis.

XXXVI.

Et pro amico ne fias inimicus: nomen enim malum ignomi, niam et dedecus hereditum habebit. Sic est peccator bilinguis.

λζ.

5. Ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν σου διαχωρίσθηλι, καὶ ἀπὸ τῶν φίλων σου πρόσεχε· φίλος πιστὸς σκέπη κραταιά, ὁ δὲ εὑρὼν αὐτὸν εὗρεν θησαυρόν.

λη.

Φίλου πιστοῦ οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα, καὶ οὐκ ἔστι σταθμὸς τῆς καλλονῆς αὐτοῦ· φίλος πιστὸς φάρμακον ζωῆς, καὶ οἱ φοβούμενοι κύριον εὑρήσουσιν αὐτόν.

λθ.

Τέκνον ἐκ νεότητός σου ἐπίλεξαι παιδείαν, καὶ ἕως πολιῶν εὑρήσεις σοφίαν· ὡς ὁ ἀροτριῶν καὶ ὁ σπείρων πρόσελθε αὐτῇ, καὶ ἀνάμενε τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς αὐτῆς. ἐν γὰρ τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς ὀλίγον κοπιάσεις, καὶ ταχὺ φάγεσαι γεννημάτων αὐτῆς.

μ.

Ἄκουσον τέκνον καὶ δέξαι γνώμην μου, καὶ μὴ ἀπαναίνου τὴν συμβουλίαν μου, καὶ εἰσένεγκον τοὺς πόδας σου εἰς τὰς πέδας αὐτῆς, καὶ εἰς τὸν κλοιὸν αὐτῆς τὸν τράχηλόν σου. ~~Ὑπόθες~~ τὸν ὦμόν σου καὶ βάσταζον αὐτὴν, καὶ μὴ προσοχθίσῃς τοῖς δεσμοῖς αὐτῆς.

μα.

Πᾶσαν διήγησιν θείαν θέλε ἀκούειν, καὶ παροιμίαι συν, έσεως μὴ ἐκφευγέτωσάν σε, ἐὰν ἴδῃς συνετὸν ὄρθριζε πρὸς αὐτὸν καὶ βαθμοὺς θυρῶν αὐτοῦ ἐκτριβέτω ὁ πούς σου. Διανοοῦ ἐν τοῖς προστάγμασι κυρίου, καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ με, λέτα διαπαντός.

XXXVII.

Ab inimicis tuis separa te, et ab amicis tuis cave: Amicus fidus protectio valida, qui peperit eum reperit thesaurum.

XXXVIII.

Amici fidi non est permutatio, nec est aestimatio pulchritudinis eius: amicus fidus est pharmacum vitae, et qui timent Dominum invenient illum.

XXXIX.

Fili a iuventute elige disciplinam et usque ad canos invenies sapientiam: tanquam arans et serens adito eam, et expectato bonos fructus eius. nam in eius opere paullum laborabis et cito comedes proventus eius.

XL.

Audi fili et recipe sententiam meam, nec respue consilium meum, et insere pedes tuos in eius compedes, et in collare eius collum tuum. Supponito humerum tuum et gestato eam, et ne offendaris vinculis ipsius.

XLI.

Omnem audire velis narrationem divinam, et proverbia intelligentiae ne effugiant te, si videris intelligentem accedito matutinus ad eum, et limina ostiorum eius deterat pes tuus. Cogita in mandatis Domini et in praeceptis eius meditare perpetuo.

2.

μβ.

Υἱὲ μὴ σπεῖρε ἐπ' αὐλακὰς ἀδικίας, καὶ οὐ μὴ θερίσῃς αὐτὰς ἑπταπλασίως. Μὴ ζήτει παρὰ Κυρίου ἡγεμονίαν, μηδὲ παρὰ βασιλέως καθέδραν δόξης. Μὴ δικαιοῦ ἔναντι κυρίου, καὶ παρὰ βασιλέως μὴ σοφίζου.

μγ.

Μὴ ἁμαρτάνεις εἰς πλῆθος πόλεως, καὶ μὴ καταβάλῃ σεαυτὸν ἐν ὄχλῳ· μὴ καταδεσμεύσῃς δὶς ἁμαρτίαν, ἐν γὰρ τῇ μιᾷ οὐκ ἀθῷος ἔσῃ· μὴ εἴπῃς τῷ πλήθει τῶν δώρων μου ἐπόψεται, καὶ ἐν τῷ προσενέγκαι μὴ Θεῷ ὑψίστῳ προσδέξεται.

μδ.

Μὴ ὀλιγοψυχήσῃς ἐν τῇ προσευχῇ σου, καὶ ἐλεημοσύνην ποιῆσαι μὴ παρίδῃς· μὴ καταγέλα ἄνθρωπον ὄντα ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ· ἔστι γὰρ ὁ ταπεινῶν καὶ ἀνυψῶν. μὴ ἀροτρία ψεῦδος ἐπ' ἀδελφῷ σου, μηδὲ φίλῳ τὸ ὅμοιον ποίει.

με.

Μὴ θέλε ψεύδεσθαι πᾶν ψεῦδος, ὁ γὰρ ἐνδελεχισμὸς αὐτοῦ οὐκ εἰς ἀγαθόν· μὴ ἀδολέσχει ἐν πλήθει πρεσβυτέρων, καὶ μὴ δευτερώσῃς λόγον ἐν προσευχῇ σου· μὴ μισήσῃς ἐπίπονον ἐργασίαν, καὶ γεωργίαν ὑπὸ ὑψίστου ἐκτισμένην.

XLII.

Fili ne sere in sulcis iniquitiae et non metes illos septuplum: ne pete a Domino principatum, neque a rege solium gloriae: ne temet ipsum coram Domino iustum iacta et apud regem non ostenta sapientiam.

XLIII.

Ne pecces in multitudinem ciuitatis, et ne praecipites te in turbam: ne alliges bis peccatum, nam in uno non eris insons: ne dixeris multitudini, munera mea respiciet et cum offeram Deo supremo accipiet.

XLIV.

Ne sis parco animo in precatione tua, et misericordiam exercere ne negligas; ne derideto hominem in amaritudine animae ipsius. nam est qui deiicit et qui extollit: ne arato mendacium contra fratrem tuum, neve amico simile quid facias.

XLV.

Ne velis mentiri allum mendacium, nam contenuatio huius non ad bonum. ne sis verbosus in coetu seniorum et ne itereS sermonem in precibus tuis: ne oderis opus laboriosum, et agriculturam a supremo creatam.

μϛ.

Μὴ κακώσῃς οἰκέτην ἐργαζόμενον ἐν ἀληθείᾳ, μηδὲ μίσθιον διδόντα ψυχὴν αὐτοῦ· οἰκέτην συνετὸν ἀγαπάτω σου ἡ ψυχή, μὴ στερήσῃς αὐτὸν ἐλευθερίας· κτήνη σοί ἐστιν ἐπισκέπτου αὐτά· καὶ εἰ ἔστιν σοι χρήσιμα, ἐμμενέτω σοί.

μζ.

Φοβοῦ τὸν Κύριον καὶ δόξασον ἱερέα, καὶ δὸς τὴν μερίδα αὐτῷ καθὼς ἐντέταλταί σοι, ἀπαρχὴν καὶ περὶ πλημμελείας, καὶ δόσιν βραχιόνων, καὶ θυσίαν ἁγιασμοῦ, καὶ ἀπαρχὴν ἁγίων· καὶ πτωχῷ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου, ἵνα τελειωθῇ ἡ εὐλογία σου.

μη.

Μὴ ὑστέρει ἀπὸ κλαιόντων καὶ μετὰ πενθούντων πένθησον· μὴ ὄκνει ἐπισκέπτεσθαι ἄῤῥωστον, ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων ἀγαπηθήσῃ· ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις σου μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐχ ἁμαρτήσεις.

μθ

ή.

Μὴ ἀτιμάσῃς ἄνθρωπον ἐν γήρᾳ αὐτοῦ, καὶ γὰρ ἐξ ἡμῶν γηράσκουσιν· μὴ ἐπίχαιρε ἐπὶ νεκρῷ· μνήσθητι ὅτι πάντες τελευτῶμεν· μὴ παρίδῃς διήγημα σοφῶν, καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις αὐτῶν ἀναστρέφου· ὅτι παρ' αὐτῶν μαθήσῃ παιδείαν, καὶ λειτουργῆσαι μεγιστάσιν, καὶ τῷ Θεῷ.

XLVI.

Ne male tractes famulum opus facientem in veritate, neque mercenarium impendentem animam suam: famulum intelligentem diligat anima tua, et ne ipsum prives libertate: sunt tibi iumenta, vide illa, et si tibi utilia sunt, maneant apud te.

XLVII.

Time Dominum, et honora sacerdotem, et da partem ei sicut praeceptum est tibi, primitias et pro delicto, et munus armorum, et hostiam sanctificationis et primitias sanctorum et porrige pauperi manum tuam, ut perfecta sit benedictio tua.

XLVIII.

Ne desere clientibus et cum lugentibus lege; ne pigeat te invisere aegrotum: de huiusmodi enim amaberis: in omnibus sermonibus tuis memento novissima tua, et in aeternum non peccabis.

XLIX.

Ne infamia afficias hominem in senecta sua, nam et ex nobis senescunt; ne insulta mortuo, memento quod nos omnes morimur. ne negligas narrationem sapientum, et in proverbiis ipsorum versare. quoniam ab illis disces disciplinam, et ministrare magnatibus, et Deo.

ή 109

ν.

Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου δυνάστου, μήποτε ἐμπέσῃς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ· μὴ ἔριζε μετὰ ἀνθρώπου πλουσίου, μήποτε ἀντιστήσῃ σου τὴν ὁλκήν· πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν τὸ χρυσίον, καὶ καρδίας βασιλέων ἐξέκλινεν.

να.

Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου γλωσσώδους, καὶ μὴ ἐπιστοιβάσῃς ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα· μὴ προσπαίζε ἀπαιδεύτῳ, ἵνα μὴ ἀτιμάζωνται οἱ προγονοί σου· μὴ ὀνείδιζε ἄνθρωπον ἀποστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας, μνήσθητι ὅτι πάντες ἐσμὲν ἐν ἐπιτιμίοις.

νβ.

Μὴ ἔκκαιε ἄνθρακας ἁμαρτωλοῦ, μὴ ἐμπυρισθῇς ἐν πυρὶ φλογὸς αὐτοῦ· μὴ ἐξανάστῃς ἀπὸ προσώπου ὑβριστοῦ, ἵνα μὴ ἐγκαθίσῃ ὡς ἔνεδρον τῷ στόματί σου· μετὰ τολμηροῦ μὴ πορεύου ἐν ὁδῷ, ἵνα μὴ βαρύνεται κατά σου. αὐτὸς γὰρ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιήσει, καὶ τῇ ἀφροσύνῃ αὐτοῦ συνεπολῇ.

νγ.

Μετὰ θυμώδους μὴ ποιήσῃς μάχην, καὶ μὴ διαπορεύου μετ' αὐτοῦ τὴν ἔρημον· μετὰ μωροῦ μὴ συμβουλεύου, οὐ γὰρ δυνήσεται λόγον στέξαι· ἐνώπιον ἀλλοτρίου μὴ ποιήσῃς κρυπτὸν, οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέξεται. παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἔκφαινε σὴν καρδίαν, καὶ μὴ ἀναφερέτω σοὶ χάριν ψευδῆ.

I.

Noli depugnare cum homine potente, ne quando incidas in manus eius. ne litiga cum homine diucte, ne quando te praegravet pondere: multos enim perdidit aurum et corda regum declinare fecit.

II.

Noli depugnare cum homine linguace, neque adponas ad eius ignem ligna: ne allude indocto, ne infamentur maiores tui: ne opprobrium facias convertenti se a peccato, memento nos omnes esse in culpa.

III.

Noli incendere carbones peccatoris, et ne conflagres igne flammae ipsius: ne adfurgas propter contumeliosum, ne infideat, velut insidiae, ori tuo: cum audace ne facito iter, ne tibi fit gravis: nam ille quod voluerit faciet, et tu simul cum amentia eius peribis.

III.

Cum iracundo ne pugnam ineas, et ne iter cum eo facias in eremo: cum stulto ne consulta, non enim poterit sermonem tegere: coram alieno ne quid facias occulti, non enim scis quid pariturus sit. cuivis homini cor tuum noli aperire, et ne referat tibi gratiam falsam.